

DHK - Geografija

III

B 21

GEOGR. OBZORNIK
/1986 3

91

49098700538,4

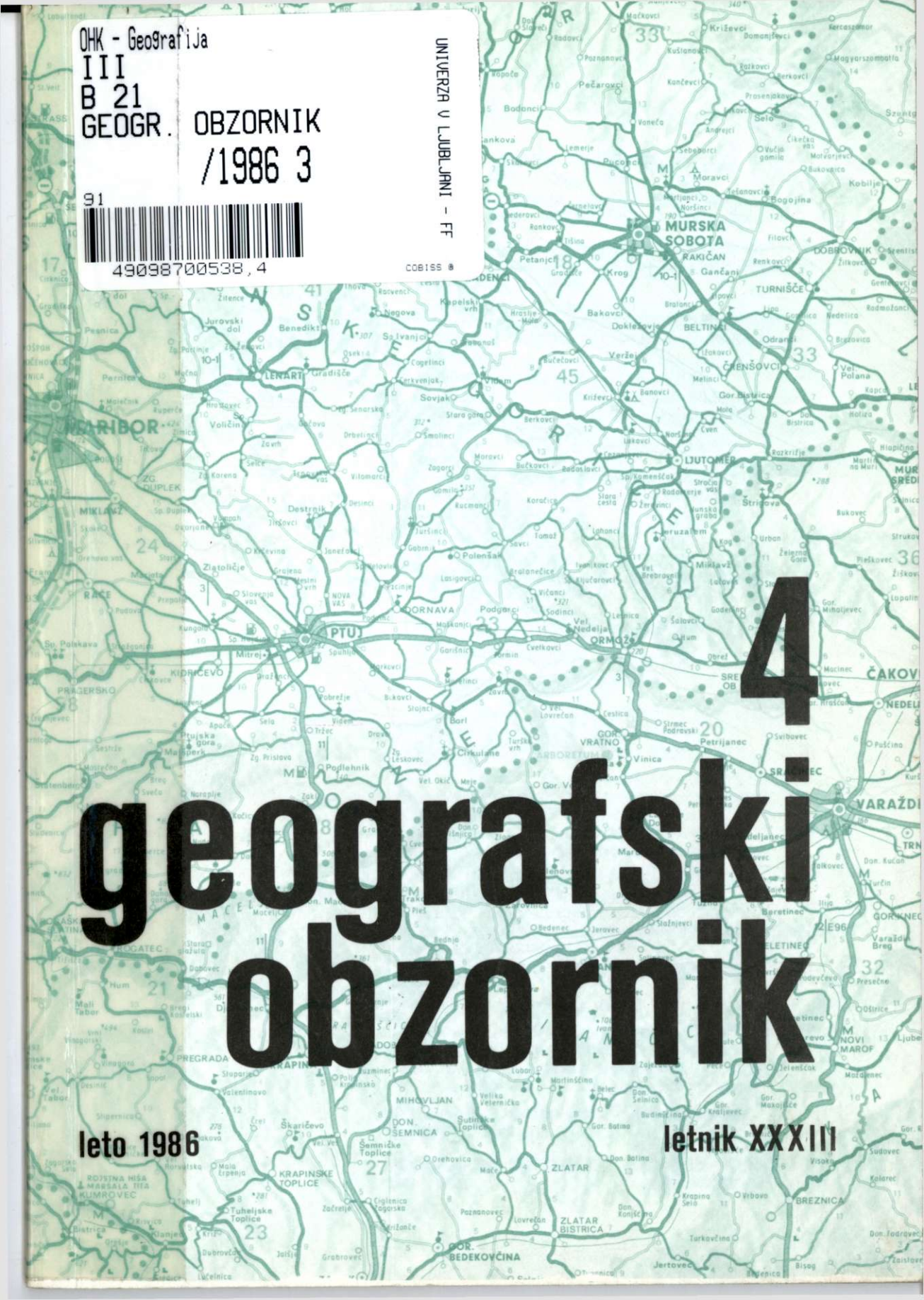
UNIVERZA V LJUBLJANI - FF

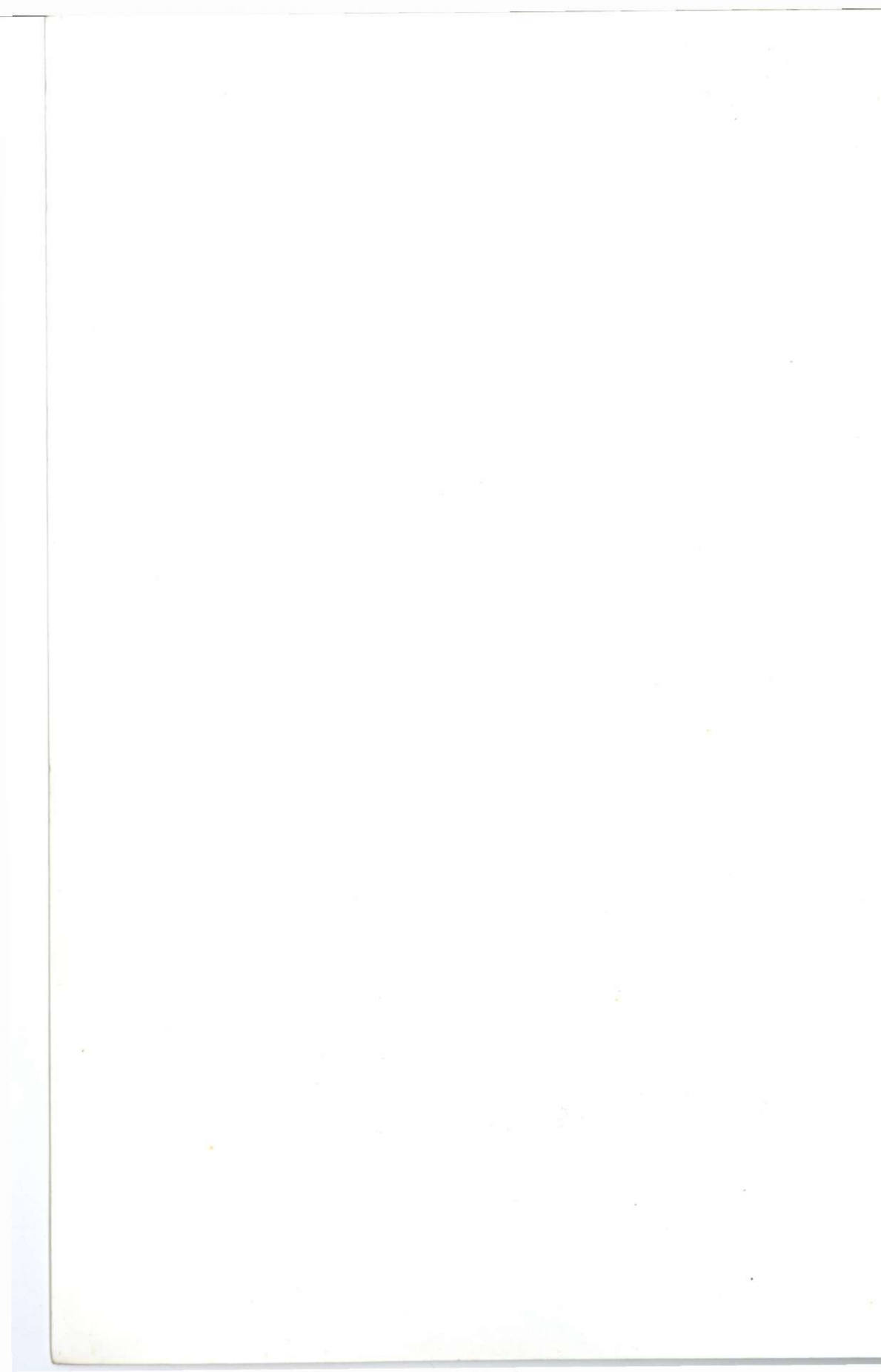
COBISS 8

4 geografski obzornik

leto 1986

letnik XXXIII

geografski obzornik

VSEBINA

časopis za geografsko vzgojo in izobrazbo

PRENOVA ŠOLSКИH PROGRAMOV IN GEOGRAFIJA
JUGOSLAVIJE

✓ DIDAKTIČNA PROBLEMATIKA GEOGRAFIJE
Slavko Brinovec: GEOGRAFSKE METODE PRI
POUKU

✓ Maja Umek: PROBLEMSKI POUK - UČENJE PO
POTI REŠEVANJA PROBLEMOV TER PROBLEMSKI
IZBOR UČNE VSEBINE

IZ PEDAGOŠKE PRAKSE

✓ Tatjana Ferjan: PRIMER IZVEDBE UČNE ENOTE
LEDENIŠKI RELIEF V I. LETNIKU V USMERJENEM
IZOBRAŽEVANJU

GEOGRAFSKA RAZISKOVANJA MLADIH
✓ Metka Špek: RAZISKOVALNO DELO MLADIH
GEOGRAFOV V OKVIRU GIBANJA ZNANOST
MLADINI V LETU 1986

✓ Jožica Žagar: MOJA KRAJEVNA SKUPNOST
TREBELNO

✓ Breda Kolar Sluga, Barbara Vajd: TURISTIČNE
ZMOGLJIVOSTI MARIBORSKEGA POHORJA

DROBNE NOVICE
ENERGETSKI VIRI

OCENE IN POROČILA
PREDSTAVITEV DIDAKTIČNEGA KOMPLETA
ZA POUK GEOGRAFIJE V 6. RAZREDU
(J. Simčič)

DELA - NOVA SLOVENSKA GEOGRAFSKA
REVIJA (J. Turk)
GEOGRAFSKI VESTNIK LVIII (J. Turk)

DRUŠTVENE IN DRUGE NOVICE
RAZPIS

POKRAJINSKI UČINKI ČLOVEKOVIH DEJAVNOSTI
POROČILO O DELU LJUBLJANSKEGA
GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V LETU 1985
(M. Bat)

GEOGRAFSKI OBZORNIK, časopis za geografsko
vzgojo in izobrazbo. Izhaja štirikrat letno.
Izdaja Zveza geografskih društev Slovenije,
Komisija za geografsko vzgojo in izobraževanje

Uredniški odbor: mag. Slavko Brinovec,
dr. Božidar Kerč, dr. Franc Lovrenčak, Cita
Marjetič, dr. Mirko Pak, Jelka Simčič, Maja Umek,
Mira Verbič, dr. Metod Vojvoda
Urednik: mag. Slavko Brinovec, 64000 Kranj,
Mlakarjeva 2B
Upravnik: Cita Marjetič, lektor: Soča Švigelj

Cena posamezne številke: za člane ZGDS 1.000 din,
za študente 600 din, za nečlane in ustanove
1.200 din, za inozemstvo 1.600 din.
Za vsebino člankov so odgovorni avtorji sami.

GO izhaja s finančno pomočjo Izobraževalne
skupnosti Slovenije

GEOGRAFSKI OBZORNIK
leto 1986

YU ISSN 0016-7274
letnik XXXIII/4

VSEBINA

geografski obzornik

časopis za geografsko vzgojo in izobraževanje

PRENOVA ŠOLSKEH POKRAJIN IN GEOGRAFIJE
K. KOSČIČ

DIDAKTIČNA PROBLEMATIKA GEOGRAFIJE
Štavo Brinovec: GEOGRAFSKE METODE PRI
POUKU

Maja Umek: PROBLEMSKI POUK - UČENJE PO
PUTI REŠEVANJA PROBLEMŲ TER PROBLEMSKI
IZBOR UČNE VSEBINE

IZ PEDAGOGSKE PRAKSE
Tatjana Ferjan: PRIMER IZVEDBE UČNE ENOTE
LEDENŠKI RELJEF V I. LETNIKU V USMERJENEM
IZOBRAŽEVANJU

GEOGRAFSKA RAZISKOVANJA MLADIH
Maja Špac: RAZISKOVANJE DELA MLADIH
GEOGRAFOV V OKVIRU GIBANJA ZNANOST
MLADINI V LETU 1988

Jožica Špac: MOJA KRAJEVA SKUPNOST
TRZEBELNO
Breda Kolarič Špac, Barbara Vajdi: TURISTIČNE
ZMOGLJIVOSTI MARIBORKEGA POHOJA

DROBNE NOVICE
ENERGETSKI VIRI

OCENE IN POROČILA
PREDSTAVITEV DIDAKTIČNEGA KOMPETA
ZA POUK GEOGRAFIJE V 8. RAZREDU
(J. Simčič)

DELA - NOVA SLOVENSKA GEOGRAFSKA
REVJA (J. Turk)

GEOGRAFSKI VESTNIK LVIII (J. Turk)
DRUŠTVENE IN DROBE NOVICE

RAZPIS
POKRAJINSKI UČNIKI ČLOVEKOVIH DEJAVNOSTI
POROČILO O DELU LJUBLJANSKEGA
GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V LETU 1987
(M. Bat)

GEOGRAFSKI OBSZORNİK, časopis za geografsko
vzgojo in izobraževanje. Izhaja štirikrat letno.

Izdaja Zveza geografskih društev Slovenije,
Komisija za geografsko vzgojo in izobraževanje

Uredniški odbor: mag. Štavo Brinovec,

dr. Božidar Kerč, dr. Franc Lovrenčak, Cita

Maletič, dr. Mirko Pak, Jožica Simčič, Maja Umek,

Mira Verbič, dr. Metod Vojvoda

Urednik: mag. Štavo Brinovec, 6400 Kranj,

Mikotajeva 2B

Upravniki: Cita Maletič, lektor: Soča Šigelj

Čena posamezne številke: za člana ZGDS 1.000 din,

za študente 600 din, za nečlane in ustanove

1.500 din, za inozemstvo 1.600 din.

Za vsedno članstvo so odgovorni avtorji sami.

GO izhaja s finančno pomočjo izobraževalne

skupnosti Slovenije

GEOGRAFSKI OBSZORNİK YU ISSN 0014-7274
letnik XXXIII/4 leto 1988

PRENOVA ŠOLSКИH PROGRAMOV IN GEOGRAFIJA JUGOSLAVIJE

Zveza geografskih društev Slovenije je na svoji redni skupščini 18.12.1986 na osnovi informacije v dnevnem tisku (Delo, 18.12.1986, Usoda šolske reforme še zmeraj ni znana) ugotovila, da so prizadevanja za adekvaten položaj geografije v celotnem vzgojnoizobraževalnem sistemu ponovno na mrtvi točki. Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje je na seji 17.12.1986 odstopil od prvotnega predloga, da se s povečanjem obsega geografije zagotovi v vseh programih srednjega izobraževanja tudi vključitev geografije SFRJ vsaj v minimalnem obsegu kot logična nadgradnja obstoječih vsebin geografije.

Na dosedanji nevzdržen položaj smo geografi nenehno opozarjali že ob uvajanju srednjega usmerjenega izobraževanja (Pismo Geografskega društva Slovenije RK SZDL leta 1980), saj menimo, da je poznavanje geografije domovine nepogrešljivo za pravilno razumevanje in vrednotenje medsebojnih odnosov in položaja SFRJ v svetu. Strokovnemu svetu SRS za vzgojo in izobraževanje smo v tem smislu naslovili dopis že spomladi lanskega leta ob prenovi VIP naravoslovno-matematična dejavnost. Takrat smo bili poučeni, da o obsegu predmeta nad vsebino splošne izobrazbe odloča strokovni svet ustrezne izobraževalne skupnosti. Tokrat, kot razumemo, gre za prenovu obsega in vsebine standarda splošne izobrazbe, o čemer odloča Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Tako smo prav v njegovi odločitvi, da vsebine geografije Jugoslavije povečajo obseg geografije v programih srednjega usmerjenega izobraževanja, videli uresničitev naše strokovno utemeljene pobude.

Nove odločitve si zato ne moremo razlagati drugače, kot da člani sveta niso prepričani v strokovno utemeljenost prvotne odločitve oziroma, da niso dojeli vzgojnih razsežnosti tega predmeta. To nas niti ne preseneča, saj nimajo priložnosti iz svojih vrst slišati ustreznega strokovnega mnenja. Čeprav v še tako obsežnem strokovnem organu ni mogoče zagotoviti zastopanosti sleherne discipline, pa vendarle ne moremo razumeti, da tako pomemben svet lahko odloča o strogo strokovnih geografskih vprašanih v naši odsotnosti. Kaj takega je mogoče kvečjemu zaradi preskromnega poznavanja vzgojnoizobraževalnih razsežnosti vsebin geografije SFRJ ali pa enostavnega zametovanja tega.

Ob uvajanju novih interdisciplinarnih predmetov namreč pozabljamo, da je geografija že po svoji zasnovi naravoslovna in družboslovna hkrati, torej kompleksna in sintetična veda. To pa je lastnost, ki bi morala pomeniti prednost, še zlasti sedaj, ko so bile v spremljavi ugotovljene očitne slabosti v ozkosti posameznih usmeritev. Geografija že dolgo ni več tisto, za kar jo imajo morda še nekateri, da bi bila deskriptivna. Tako lastnost je imel nekoč še marsikateri šolski predmet, katerega posamezni predstavniki v strokovnih svetih bi včasih radi ustvarili nekakšno delitev na več in manj vredne predmete. Bili smo prisotni

pri takšnem škandaloznem dokazovanju, ko si je nekdo brez osnove in potrebne znanja večkrat dovolil deliti nauke kakšen je oziroma kakšen ni pomen geografije v šoli. Kaj takega se žal lahko dogaja, bi skoraj lahko rekli, le pri nas, kjer si nekateri vplivni posamezniki v strokovnih svetih dovoljujejo sodbe o stvareh, ki jim niso kos. Tako se je v zadnjem času zgodil tudi poskus razvrščanja predmetov po pomenu ali zastopajo nacionalne vede ali ne. Da ne bo pomote, geografija je po svoji naravi, še zlasti, če govorimo o slovenski geografiji kot znanstveni nadgradnji šolskega predmeta, izrazito nacionalna veda. Če gre za geografijo Slovenije ali Jugoslavije, pa še posebej. O tem ne more biti diskusije, pa naj kdo še tako želi umetno iz tega delati problem.

Tako ravnanje doživljamo kot monopol tistih, ki v imenu družbe odločajo o bistvenih zadevah že v fazi priprave takih in podobnih gradiv. Nasprotno pa pričakujemo, da bo kdo kaj hitro naša prizadevanja proglasil za "imperializem stroke". Vendar tako ni mogoče reševati ključnih problemov vzgoje in izobraževanja, kajti menimo, da ima vsaka veda in predmet v tem procesu svojo zgodovinsko vlogo in naloge, ki jih ni mogoče po mili volji spreminjati kot trenutno kaže konstelacija. Zato odklanjamo odgovornost za posledice, ki lahko nastanejo zaradi nerazumevanja in nepoznavanja nalog šolske geografije, v tem primeru predvsem geografije Jugoslavije. Nasprotno pa se krepko zavedamo nalog, ki nas še čakajo pri nadaljnjem izboljšanju kvalitete tega pouka.

Globoko smo prepričani, da je prvotna odločitev Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SRS oziroma Zavoda za šolstvo, ki je bil predlagatelj tega gradiva, temeljila na strokovnem izboru vsebine in obsega posameznega predmeta, predvsem z vidika vzgojnih komponent in transfernih vrednot za oblikovanje splošne izobrazbe mladostnika v današnji družbi za potrebe jutrišnjega dne. Če bi se sedaj zgodilo drugače, bo verjetno Strokovnemu svetu težko pojasniti takšno spremembo.

Ob tej priliki ugotavljamo, da se zaradi preozkega pojmovanja prenove programov srednjega usmerjenega izobraževanja z vidika trenutnih potreb združenega dela krčijo naravoslovne dejavnosti, ki so po splošnem mnenju pomenile novo kvaliteto v procesu tega izobraževanja. Z njimi smo interdisciplinarno povežali raziskovalno delo mladih, s tem pa dosegli tudi večjo aktivnost učencev in njihovo objektivnejše spoznavanje problemov domačega okolja. Opuščanje teh vsebin in aktivnosti bi pomenilo korak nazaj in to v trenutku, ko so naše izkušnje in rezultate dela pričele prevzemati kot dobre tudi druge republike.

Upravičeno pričakujemo, da bo o zgornjih problemih ponovno stekla razprava, ki naj bi vendarle upoštevala, da se mora mladostnik dovolj dobro zavedati pripadnosti različnim skupnostim, še zlasti pa slovenski in jugoslovanski skupnosti. V tej smeri nas obvezujejo tudi stališča RK SZDL do skupnih programskih jeder, sprejeta 27.11.1986, v katerih je med drugim zapisano: "Nihče pa se v javnih razpravah v naši republiki ni zavzemal za zoževanje obsena informacij in znanja o kulturi in zgodovini (verjetno tudi geografiji) drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki jih vsebujejo naši vzgojnoizobraževalni programi in ki po vsestranski presoji že uresničujejo cilje in smote, dogovorjene v skupnih programskih jedrih" (Prosvetni delavec, 15.12.1986).

dr Jurij Kunaver

predsednik IO Zveze geografskih društev Slovenije

didaktična problematika geografije

UDK 911:371.3

GEOGRAFSKE METODE PRI POUKU

(Nadaljevanje)

Slavko Brinovec *

c) Metoda intervjuja in anketiranja

Geografsko delo v pokrajini je zelo različno. Včasih se zadovoljimo z opazovanjem, drugič zbiramo podatke, pri tem pa si pomagamo z anketiranjem in intervjuvanjem prebivalstva. Pri teh informacijah pa moramo biti previdni. Vsak podatek je potrebno preveriti z večkratnim povpraševanjem različnih oseb in pri tem paziti, kako sprašujemo in kakšen družbenoekonomski status ima oseba, ki nam daje informacije (9-191).

Intervju je smotno spraševanje ene ali več oseb. Posebno pozornost moramo posvetiti izboru oseb za intervju. Osebe naj bi bile dobro seznanjene s problematiko, o kateri jih sprašujemo, hkrati pa naj ne bi bile same vanje neposredno vključene (10-12). Vprašanja, ki jih postavljamo, ne smejo izzvati stereotipnih odgovorov. Prav tako moramo v večji meri prepustiti vprašanemu stostost pri odgovarjanju in razglabljanju. Spontan odgovor bo pokazal, kako je problem dojel, kako ga presoja in kakšen je njegov odnos do problema. Za vsak intervju se je treba pripraviti in vsaj deloma oblikovati sistem in vsebino vprašanj. Spraševalec si mora pridobiti zaupanje ljudi, ki jih sprašuje. Zaradi svoje površnosti je intervju manj zanesljiva oblika zbiranja gradiva.

Anketa ali vprašalnik je v bistvu intervju v pisni obliki, kjer so vprašanja glede na problem proučevanja kar najbolj načrtno oblikovana in razvrščena. Pri oblikovanju vprašalnika moramo biti pozorni na več stvari: moramo si biti povsem na jasnem, kaj želimo izvedeti, vprašanja morajo biti kratka in jasna. Upoštevati moramo psihološke reakcije, ki jih določena vprašanja lahko sprožijo (o višini dohodkov, o raznih osebnih zadevah). Oblika vprašalnika naj bo taka, da bo njegova obdelava kar najlažja (10-12). Uspeh ankete je v precejšnji meri odvisen od spraševalca. Ne sme biti ne dolgovezen in zgovoren, ne molčeč. Vedno mora biti prijazen, vljuden in nevsiljiv.

Anketiranje uporabljamo v prvi vrsti pri proučevanju družbenogeografskih razmer (npr. problemi delovne sile, oskrbe). Zbrani podatki so aktualni, ne pa zastareli, kot se s podatki iz statističnih virov pogosto dogaja.

(Za pogostost navedite: vsak dan, večkrat na teden, enkrat na teden, enkrat na mesec, enkrat na leto)

* mag. geog., Srednja šola pedagoške, računalniške in naravoslovno matematične usmeritve, 64000 Kranj, Koroška cesta 13, glej izvleček na koncu Obzornika

Metodo anketiranja lahko npr. uspešno uporabimo, če hočemo ugotoviti preskrbo prebivalstva s potrošnimi predmeti v nekem naselju ali njegovem delu. Naloga takega anketiranja je, ugotoviti, kje se prebivalstvo naselja oskrbuje s splošnimi predmeti, zakaj prav tam, kako pogosto kupuje v drugih krajih. Pri tem pa lahko ugotovimo, kdaj se ljudje tu oskrbujejo, ali gredo drugam samo zaradi nakupovanja, ali opravljajo tam še kakšno drugo dejavnost.

Metoda anketiranja je zelo zahtevna in se moramo nanjo dobro pripraviti. Učencem predstavimo problem oskrbe v določenem naselju. Za anketo izberemo učence, ki imajo poseben interes za geografijo. Pregledamo jo in jo razmnožimo, tako da vsač učenec dobi po nekaj izvodov. Za anketiranje izberemo manjše naselje ob robu mesta ali manjšo krajevno skupnost, bolj oddaljeno od mestnega središča, kjer niso praviloma najboljše pogoji za oskrbo.

Smotri, ki smo jih ob metodi anketiranja zadeli, so predvsem, da učenci:

- spoznajo metodo anketiranja,
- opravijo priprave za izvedbo ankete,
- opravijo anketiranje,
- uredijo anketo in napravijo tabelo,
- napišejo poročilo o anketiranju,
- dajo predloge za spremembo pri preskrbi prebivalstva glede posameznih vrst oskrbe.

Učence je potrebno s temi smotri seznaniti. Razložiti jim je potrebno karto naselja, se dogovoriti, kje bo kdo anketiral. Razdeliti jim je potrebno anketne liste in določiti čas anketiranja.

Anketirajo tako, da se najprej predstavijo, povedo nekaj o namenu ankete in nato sprašujejo ljudi. Po končanem delu se zberejo, napravijo tabelo z rezultati odgovorov. Nato napišejo skupno poročilo in dajo predloge za izboljšanje oskrbe v naselju.

Učenci so se na ta način seznanili z metodo anketiranja. Ugotovili so oskrbo v naselju in dali svoje mnenje, kako bi se dalo oskrbo v naselju izboljšati. Pridobili so si:

- funkcionalno znanje in veščine (metoda anketiranja),
- ugotovili zakonitosti (odvisnost oskrbe od velikosti naselja, sestave prebivalstva, kupne moči),
- znanje o faktorjih in značilnostih oskrbe prebivalstva.

Skrbno sestavljeno poročilo je lahko predlog krajevni skupnosti za načrtovanje oskrbe v prihodnosti, ali trgovskim organizacijam za izboljšanje oskrbe.

Anketa o oskrbi prebivalcev III

Smotri anketiranja bodo doseženi, ko:

- spoznaš metodo anketiranja,
- pripraviš ali sodeluješ pri pripravi ankete,
- izvedeš anketiranje,
- urediš anketo in napraviš tabelo,
- napišeš poročilo o anketiranju,
- daš predloge za spremembo pri preskrbi prebivalstva.

Materialni pogoji za delo: več anketnih listov, pisalo, karta.

Anketa o oskrbi prebivalcev

Naselje:

hišna št.:

1. Kje se oskrbujete z naslednjimi predmeti:

Zakaj?

a) živila: .....

b) meso: .....

c) tekstil: .....

d) obutev: .....

e) gospodinjski predmeti: .....

f) gospodarski predmeti: .....

g) predmeti osebne
potrošnje: .....

h) pohištvo: .....

(cena, izbira, tradicija, bližina,
povezano z drugimi opravki, pove-
zano z delovnim mestom)

2. Kako pogosto greste v:

.....
.....
.....
.....
.....

(Navedite 6 najbližjih mest!)

(Za pogostost navedite: vsak dan, večkrat na teden, enkrat na teden, večkrat na mesec, enkrat na mesec, večkrat na leto)

3. Katere so vaše kritične pripombe o oskrbi v domačem kraju?

.....
.....
.....

4. Ali ste se pred leti v drugih krajih oskrbovali s predmeti, ki so naštetih v 1. točki, in zakaj?

.....
.....
.....

5. Ali sočasno opravite še kakšno drugo opravilo (obisk sorodnikov itd.)?

.....
.....
.....

6. Kako pogosto obiskujete naradi nakupov še druge centre SRS in katere?

.....
.....
.....

d) Metoda zbiranja podatkov

Razumevanje mnogih procesov in njihova interpretacija je velikokrat odvisna od podatkov, ki jih imamo na razpolago. Zlasti v domačem okolju je take podatke pogosto težko dobiti. Če hočemo problem razrešiti, moramo zbrati podatke in ga z njihovo pomočjo poskušati reševati. Zbiranje podatkov seže na različna področja.

Ena izmed metod zbiranja podatkov je tudi štetje. Štejemo število obiskovalcev, število avtomobilov, pogostost različnih vrst prometnih sredstev. Učenci se na tak način neposredno seznanijo s procesom, ki ga ugotavljajo, vrednotijo promet s stališča naselja, tranzita in vrst.

Na določen dan se učenci napote na števna mesta in prično štetje tako, kot je bilo dogovorjeno. Na listo za štetje prometa označujejo smer vožnje posameznih prometnih sredstev, njihovo registracijo in zasedenost. Registracijo označujejo s črkami, tujce s črkami simbolov držav. Zasedenost označujejo s kvadratom. Po končanem štetju seštejejo število enot v vsaki kategoriji. Vsak učenec napiše poročilo o svojem števem mestu. Iz njega je razvidno, kje je štel promet, katera smer je bolj obremenjena, katere vrste prometnih sredstev prevladujejo, kolikšen delež zavzema posamezna kategorija, kakšne so registracije mimo vozečih avtomobilov in motornih koles, kakšna je njihova zasedenost.

Celotna skupina napravi skupno poročilo o obremenjenosti prometa v naselju, o vrstah prometa. Ugotovi, zakaj je tak promet in opredeli vlogo prometa v naselju.

Učenci so spoznali metodo zbiranja podatkov na primeru štetja prometa. Spoznali so način dela, vrste prometa, prevladujoče smeri, ugotovili razloge za to in ovrednotili so promet s stališča naselja.

Štetje prometa v naselju seznanili učence na eni strani z metodo zbiranja podatkov, na drugi strani pa z bistvom samega procesa. To je z obremenjenostjo posameznih cest v naselju, z vrstami prometa in njegovo zasedenostjo. Hkrati učenci ugotavljajo možnosti za izboljšanje prometa in spoznajo razloge za sedanji

potek prometa.

Za spoznavanje take metode je najbolje zbrati naselje, ki ima več cest z različno obremenjenostjo.

Učence je potrebno za delo dobro motivirati. Razložiti metodo dela, pripraviti ustrezne karte, določiti mesto štetja, dele enot za štetje. Učence je potrebno razdeliti v skupine in jih razporediti na števna mesta. Določiti je potrebno datum in uro štetja ter njegovo trajanje. Oboje pa je potrebno prilagoditi namenu štetja. Če bomo ugotavljali obremenjenost prometa zaradi odhoda na delo ali z njega, bomo štetje morali prilagoditi uri, ko ljudje to počno. Če bomo ugotavljali turistične prometne tokove, bomo to delali v turistični sezoni in predvsem ob sobotah in nedeljah. Za normalno obremenjenost cest pa bomo lahko zbirali podatke večkrat in jih med seboj primerjali.

Smotri, ki jih pri tem zasledujejo, so predvsem, da učenci:

- spoznajo metodo zbiranja podatkov,
- opravijo štetje prometa,
- ugotovijo zasedenost vozil in njihovo smer,
- razložijo obremenjenost posameznih poti,
- ugotovijo vzroke za tak promet.

Štetje prometa 11

Smotri zbiranja podatkov bodo doseženi, ko:

- šteješ promet na števnem mestu,
- ugotoviš smer vozil in njihovo zasedenost,
- razložiš obremenjenost posameznih poti,
- ugotoviš vzroke za tak promet.

Materialni pogoji za delo: karta z označenim števnim mestom, list za štetje prometa, zvezek za poročilo.

3. List za štetje prometa

Naselje: .....

Kraj štetja: .....

Dan: ..... Ura: .....

Smer vožnje proti: .....

	Število	Registracija	Zasedenost
Kolo			
Moped			
Motorno kolo			
Osební avto			
Kombi - osební			
Kombi - tovorni			
Tovorni avto			
Priklopnik			
Vlačilec			
Avtobus			
Traktor			

Smer vožnje proti: .....

	Število	Registracija	Zasedenost
Kolo			
Moped			
Motorno kolo			
Osební avto			
Kombi - osební			
Kombi - tovorni			
Tovorni avto			
Priklopnik			
Vlačilec			
Avtobus			
Traktor			

4. Štetje neposredno beleži. Število registracij in zasedenost označuj s črtami v kvadratu (ena enota I, dve L, tri LL, štiri □, pet ☒). V rubriko "Registracija" vpisuj le tiste, ki nimajo registracije domačega kraja, in sicer

vpiši v rubriko črki registracijo in črtico, tuje avtomobile pa označi po državni pripadnosti. Zasedenost označi s črto: če je osebni avto polno zaseden, če ima motorno kolo dva potnika, če je avtobus poln ali tovornjak naložen.

Po končanem štetju sešteje število enot v vsaki kategoriji.

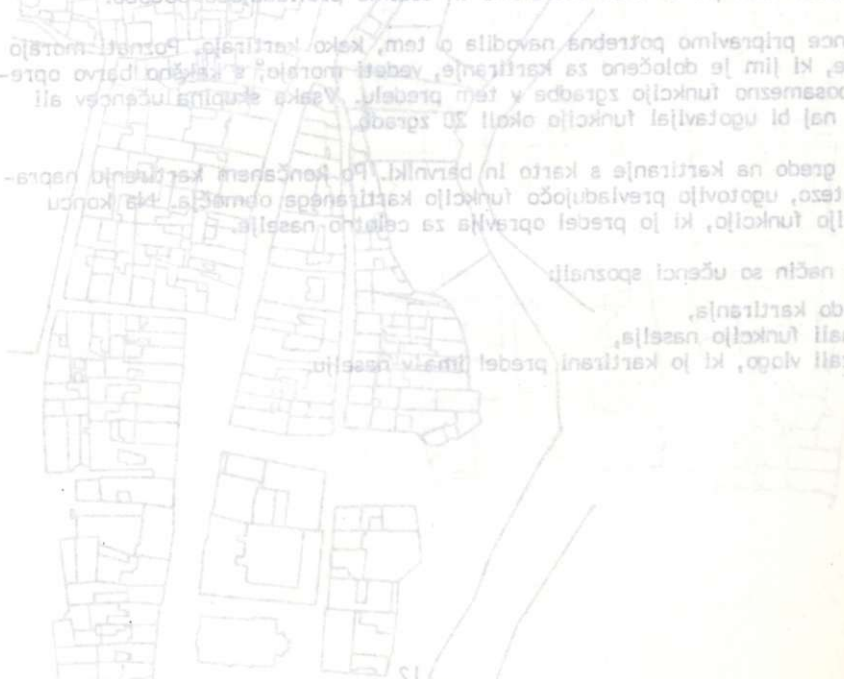
5. Vsa učencem naj napiše poročilo o svojem števnem mestu. Iz njega naj bo razvidno, kje je štel promet, katera smer je bolj obremenjena, katere vrste prometnih sredstev prevladujejo, kolikšen delež med njimi zavzema posamezna kategorija, kakšne so registracije mimo vozečih avtomobilov in motornih koles, kakšna je njihova zasedenost.
6. Skupina naj obdela celotne rezultate štetja. Primerjajte števna mesta med seboj v vseh elementih. Določite najbolj in najmanj obremenjene ceste. Na karti, ki ste jo narisali že prej, označite različno obremenjenost cest z različno širokimi trakovi (npr. 10 vozil predstavlja 1 mm širok trak v eno smer; če je gostota prometa velika, lahko tudi več). Karti napravite tudi legendo in dodajte naslov.
7. Skupina naj napravi tudi skupno poročilo, v katerem naj bodo rezultati, ter tudi zaključek. Vsak učenec naj poročilo napiše v delovni zvezek.

Učitelj mora biti jasn, kaj hoče z metodo doseči. Vse, da morajo učenci spoznati metodo kartiranja ne konkretnem primeru. Za to izbere mestni predel, v katerem so zgradbe, ki opravljajo različne funkcije. Prvi pa prevladujoči funkciji naj bi učenci ugotovili prevladujočo funkcijo mestnega predela. Učitelj določi ustrezne karte ali pa pripravil, medo črto narise, avtovo za kartiranje. Larko se zadovoljimo s TTN/1:2.000, motna dimenzija kartiranja mest. Razumno. Žiti ga moramo tako, da vsak učenec dobi del tega predela za kartiranje. Po opravljeman delu pa te dele sestavimo in dobimo prevladujočo področje.

Za učence pripravimo potrebna navodila o tem, kako kartirati. Pomembno je opozoriti, ki jim je določeno za kartiranje, vedeti morajo, v katero državo opredelijo posamezno funkcijo zgradbe v tem predelu. Vsaka skupina učencev ali učenec naj bi ugotovljala funkcijo okoli 20 zgradb.

Učenci gredo na kartiranje s karto in pravilki. Po končanem kartiranju napravijo sintezo, ugotovijo prevladujočo funkcijo kartirane območja, na koncu opredelijo funkcijo, ki jo predel opravlja za celotno naselje.

Na tak način so učenci spoznali:
- metodo kartiranja,
- spoznali funkcijo naselja,
- povezali vidgo, ki jo kartirani predel imajo naselja.

e) Metoda kartiranja

Kartiranje je najpopolnejša metoda evidentiranja in prostorskega prikazovanja enega ali več geografskih pojavov. Ker skušamo s kartiranjem zajeti tudi različne oblike (tipe) geografskih elementov (npr. tipe drobnih reliefnih oblik, zemljiških kategorij, trgovin), se moramo nehote poglobiti v njihov razvoj (geneza) ter v odnos do ostalih elementov v pokrajini. Za uspešno kartiranje je torej potrebna temeljita in vsestranska priprava, v katero vnesemo že ugotovljena dejstva in probleme, ki jih je treba ugotoviti na terenu. Preprostejše oblike kartiranja so kartiranje starosti hiš, vrst trgovskih lokalov, lokacij in vrst smetišč itd. (9-13).

Metodo kartiranja lahko izvedemo ob dobro pripravljenem izboru in ustrezni motivaciji učencev. Izbor učnih vsebin nudi pri geografiji celo vrsto možnosti, da uporabimo kartiranje pri proučevanju domače pokrajine. Učence pa lahko motiviramo predvsem z rezultati opravljenega dela. Dobro opravljeno kartiranje prikaže jasno in plastično pojav, ki ga ugotavljamo.

Učenci morajo biti na delo dobro pripravljeni. Najprej je potrebno izbrati vsebino, ki je prilagojena učnemu načrtu. Kartirali bomo funkcijo mestnega predela. Ugotovili bomo, kakšno funkcijo opravlja. Ali je ta stanovanjska, poslovna, trgovska, gostinska. Če hočemo to spoznati, morajo učenci ugotoviti, kakšno funkcijo opravljajo posamezne zgradbe.

Učitelju mora biti jasno, kaj hoče z metodo doseči. Ve, da morajo učenci spoznati metodo kartiranja na konkretnem primeru. Za to izbere mestni predel, v katerem so zgradbe, ki opravljajo različne funkcije. Prav po prevladujočih funkcijah naj bi učenci ugotovili prevladujočo funkcijo mestnega predela. Učitelj poišče ustrezne karte ali pa pripravi, morda celo nariše, osnovo za kartiranje. Lahko se zadovoljimo s TTN 1:5 000, morda pomanjša katastrski načrt. Razmnožiti ga moramo tako, da vsak učenec dobi del tega predela za kartiranje. Po opravljenem delu pa te dele sestavimo in dobimo prevladujočo podobo.

Za učence pripravimo potrebna navodila o tem, kako kartirajo. Poznati morajo območje, ki jim je določeno za kartiranje, vedeti morajo, s kakšno barvo opredelijo posamezno funkcijo zgradbe v tem predelu. Vsaka skupina učencev ali učenec naj bi ugotavljal funkcijo okoli 20 zgradb.

Učenci gredo na kartiranje s karto in barvniki. Po končanem kartiranju napravijo sintezo, ugotovijo prevladujočo funkcijo kartiranega območja. Na koncu opredelijo funkcijo, ki jo predel opravlja za celotno naselje.

Na tak način so učenci spoznali:

- metodo kartiranja,
- spoznali funkcijo naselja,
- povezali vlogo, ki jo kartirani predel ima v naselju.

4. Štetje neposredno beleži. Število registracij in zasedenosti označuj s črtami v kvadratu (ena črta 1, dve L, tri LL, štiri LL, pet LL). V rubriko "Registracija" vpisuj le tista, ki nimajo registracije domačega kraja. In sicer

Kartiranje mesta

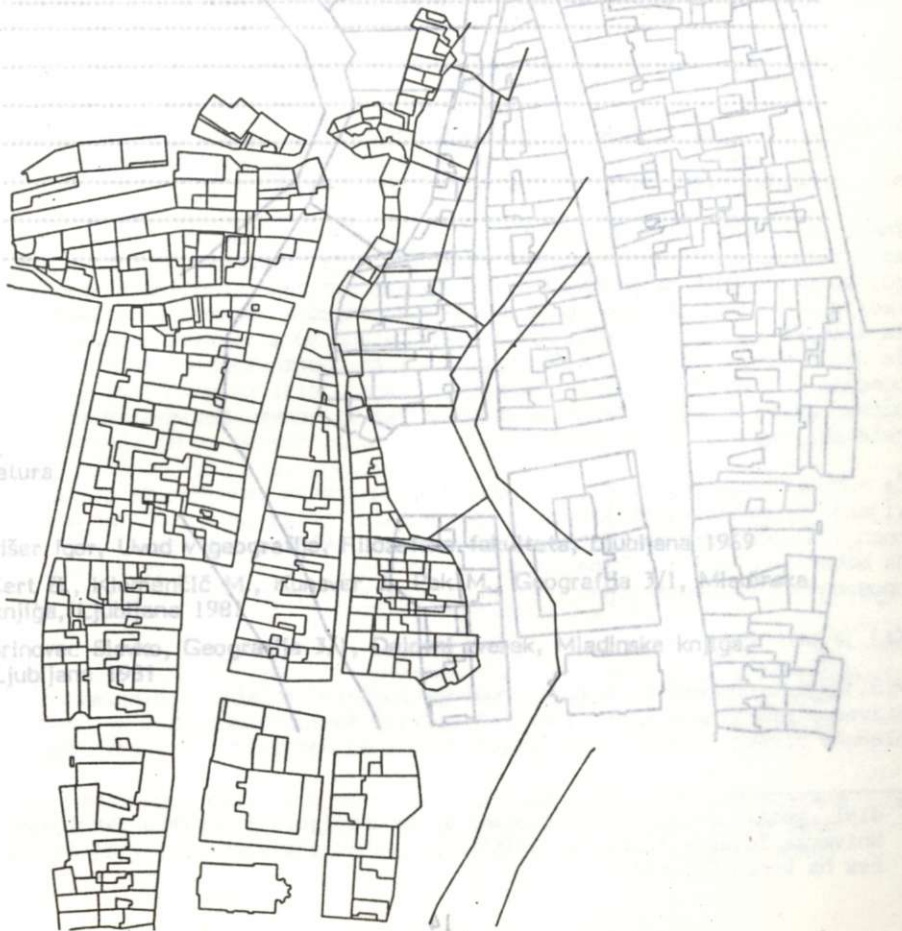
Smotri kartiranja bodo doseženi, ko:

- ugotoviš, kakšno funkcijo opravlja pritličje in cela zgradba,
- pobarvaš na karti z določeno barvo funkcijo pritličja in cele zgradbe,
- primerjaš funkcijo pritličja in cele zgradbe,
- ugotoviš prevladujočo funkcijo tega dela mesta,
- našteješ razloge za tako stanje.

Materialni pogoji za delo:

tloris mestnega predela, barvniki, pisala, zvezek.

1. Izberi mestno ulico, ki opravlja različne funkcije. V njej naj bodo stanovanja, poslovni prostori, trgovina, gostinski lokali. V taki ulici boš ugotovil, kakšne funkcije opravljajo posamezne zgradbe. Nariši tloris tega mestnega dela. Za osnovo vzemite izvleček iz katastrske mape.
2. Določi funkcijo pritličja. Stanovanjske dele pobarvaj rdeče, obrtne zeleno, gostinske modro, banke in zavarovalnice rumeno, javne in upravne zgradbe vijoličasto, trgovine rjavo. Karti uredi legendo in dodaj naslov.

Literatura

9. Vrišer

10. Kert

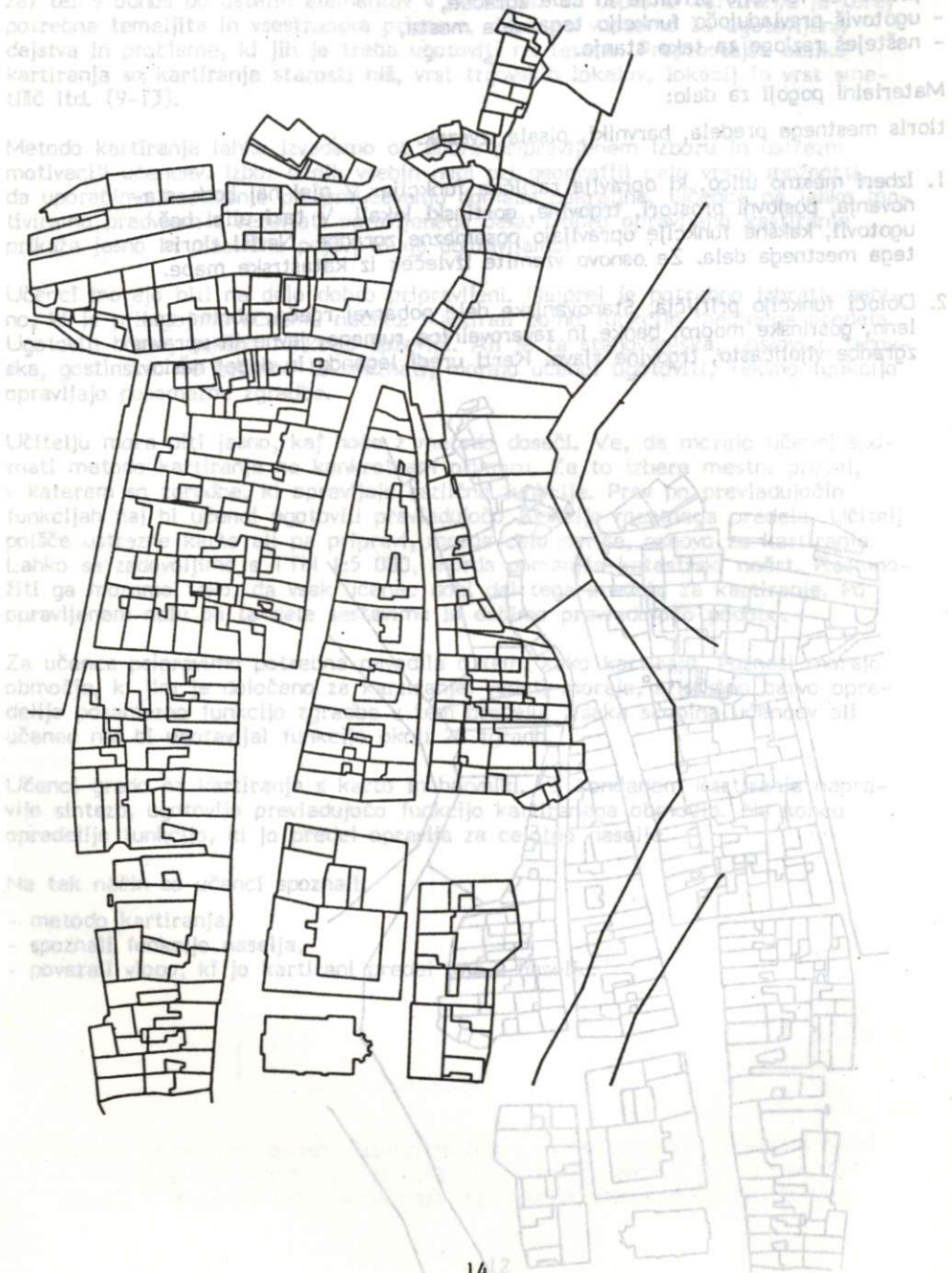
11. Brin

Ljubljana

e) Metoda kartiranja

3. Enako skartiraj prevladujočo funkcijo zgradbe. Uporabi enake barve.
Zgradbe pobarvaj s tisto barvo, ki predstavlja prevladujočo funkcijo.
Uredi legendo in naslov.

Primerjaj karte.

- Kaj opaziš, če primerjaš funkcijo pritličja in cele zgradbe?

.....

.....

- Kakšna funkcija prevladuje v tem mestnem delu?

.....

.....

- Zakaj ?

.....

.....

Literatura

9. Vrišer Igor, Uvod v geografijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana 1969
10. Kert B., Klemenčič M., Kunaver J., Pak M., Geografija 3/1, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981
11. Brinovec Slavko, Geografija 3/1, Delovni zvezek, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981

PROBLEMSKI POUK - UČENJE PO POTI REŠEVANJA PROBLEMOV TER PROBLEMSKI
IZBOR UČNE VSEBINE

Maja Umek *

Uvod

Zahteva po uvajanju problemskega pouka geografije se v jugoslovanski geografskometodični literaturi pogosto pojavlja. Srečamo jo v mnogih člankih, kakor tudi v vseh novejših metodikah geografskega pouka. Vendar pa problemski pouk ni nikjer definiran in razložen. V prispevku bom poskusila nekoliko razjasniti bistvo takega pouka ter nakazati smer nadaljnjega proučevanja in razvijanja tega načina. Obravnavala ga bom predvsem z dveh vidikov: kot učenje po poti reševanja problemov ter kot izbor učne vsebine.

Učenje po poti reševanja problemov

Proučevanje razvoja umskih sposobnosti je privedlo psihologe tudi do novih teorij učenja. Med vrstami učenja je postavljeno najvišje v hierarhičnem zaporedju učenje po poti reševanja problemov.

Znani švicarski raziskovalec Piaget je proučeval mehanizme, po katerih se razvijajo otrokove sposobnosti: Ugotovil je, da poteka spoznavni razvoj po zaporednih stopnjah, v vsaki pa se razvijejo značilne sheme, operacije otrokovega mišljenja. Pri tem sta pomembna procesa asimilacije in akomodacije. Pri asimilaciji otrok obvlada nove situacije s pomočjo že danih shem. Primer: v šoli rešuje naloge, spoznava novo učno snov s pomočjo že razvitih umskih operacij. O akomodaciji pa govorimo, kadar mora učenec svoje sheme prilagoditi oziroma razviti nove, ker s starimi ne more reševati novih problemov (4).

Če nekoliko poenostavimo, lahko rečemo, da proces akomodacije pomeni razvijanje sposobnosti mišljenja, proces asimilacije pa pridobivanje novih znanj. Seveda predstavljata oba procesa dialektično enotnost in se ju ne da mehanično ločiti. Eksperimenti so pokazali, da je za razvoj umskih sposobnosti najpomembnejše učenje po poti reševanja problemov (3).

Kaj je problem?

Mišljenja o procesu reševanja problema so zelo različna: od opisa enostavnega odkrivanja izjem (Harzlitt, 1930) do formalnega mišljenja kompleksne narave (Inhelder in Piaget 1955); od kombiniranja bistva dveh

* dipl. geog., asistentka, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza Edvarda Kardelja, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, glej izvleček na koncu Obzornika

izoliranih izkustev (Maier, M., 1956) do razumevanja problema kot "integralne aktivnosti opazovanja, pomnjenja, priklica, povezovanja, posploševanja in rekonstrukcije idej" (Welch, 1947) (3).

Problem se vedno javlja posamezniku. Človek začuti problem, ko naleti na oviro, težavo pri zadovoljevanju svojih želja, ko ne more doseči svojega cilja po starih poteh (McConnell, 1946). Predhodno znanje je potrebno uporabiti v drugačnih pogojih, na drugačen - neobičajen način, kar privede do intelektualnih operacij in procesov (3).

Poljski didaktik Kupusiewicz je opredelil problem kot problemsko situacijo, ki postavlja učenca pred težave in izzove željo, da jih rešijo. Posebno pomembno je, ker pri reševanju problema obstaja možnost, da izbere vsak učenec svojo posebno pot (3).

Pri aktivnostih mišljenja po poti reševanja problemov ne gre več za običajne umske aktivnosti in miselne operacije, temveč prihaja v problem-skih situacijah do nastajanja spoznavnega interesa in takšnih umskih procesov, ki so adekvatni ustvarjanju (Mahmutov, 1979). V takšnih situacijah prihaja do zahtevnih miselnih aktivnosti, ki so pomembne za razvoj osebnosti (primerjanja, izbora rešitev, dokazovanja, preverjanja pravilnosti izbranih poti in rešitev, analiziranja rezultatov, itd.) (3).

Henry razvršča probleme v dve široki skupini: problemi praktične narave in intelektualni (teoretični) problemi. Mahmutov razlikuje še umetniške probleme. Problemi so grupirani po načinu reševanja. Problemi praktične narave vzbujajo potrebo po praktičnem delovanju in se tako tudi rešujejo. Primer: Kako s pomočjo načrta mesta priti do cilja. Intelektualni problemi vzbujajo v učencu željo razumeti, spoznati. Primer: Zakaj so potresi, kako so nastale gore (3).

Cronbach opredeljuje učenje po poti reševanja problemov kot kompleks kombiniranja, interpretiranja, poizkusov in dokazov (1), Djordjević pa kot "ustvarjalno aktivnost, s katero se, ko naletimo na posebne zahteve, išče nove rešitve. Predpostavka za takšno aktivnost je sodelovanje vseh miselnih dejavnikov v različnih kombinacijah" (3).

V sodobnem svetu neprestanega razvoja, ko so znanja, ko pridejo do učencev, že zastarela in je permanentno izobraževanje nujnost, je razvijanje sposobnosti učencev vsaj tako pomembno, če ne bolj, kot dajanje sistema temeljnih znanj in vrednot. Reševanje problemov mora biti sestavni del pouka. S tem se strinjajo skoraj vsi sodobni didaktiki (Okon, 1968; Klinberg, 1966; Putkiewicz, 1964; Tomaschewsky, 1963 idr.) (3).

Kako vključimo učenje po poti reševanja problemov v pouk

Za uspešno reševanje problemov je potrebno določeno predznanje s področja učenja. Stones meni, da je najboljša priprava za uspešno reševanje problemov ekstenzivno znanje s področja problema (6). Djordjević pa pravi, da je boljše sistematizirano, povezano predznanje (3).

Vsaka snov, vsak njen del, se lahko predstavi kot problem. S tem postane učenje zanimivejše in učinkovitejše. Učna tema lahko postane vsako leto nova, saj lahko pri vsaki uri poiščemo nove primere, nove uporabo znanj

(Stones, 1979).

Z gornjimi stališči se ne moremo v celoti strinjati. Verjetno se ne da prav vsake geografske vsebine predstaviti kot problem ali pa je to vsaj zelo zahtevno - predvsem pa ni smiselno. Pri vrsti učnih vsebin je v ospredju, vsaj v prvi fazi učenja, pridobivanje znanja (dejstev, podatkov, pojmov, procesov, teorij), katerega lahko učenci ekonomičneje pridobijo z drugimi načini pouka. Če uporabimo psihološko terminologijo, gre za proces asimilacije. Vendar mu mora slediti tudi proces akomodacije - učenec mora znanja uporabljati v različnih situacijah, na različne načine, da pride tudi do novih umskih operacij, do razvoja umskih sposobnosti.

Djordjević omenja teorijo stopenjskega oblikovanja znanja in miselnih operacij, ki se ukvarja s programiranjem in izdelavo najbolj racionalne strukture spoznavnih dejavnosti, ki omogočajo razumsko usvajanje znanja. Vendar je teorija še premalo izdelana, da bi bila uporabna (3).

Iskanje ustreznih problemov je zahtevno delo. Kadar izhaja učitelj samo iz snovi in predstavi "svoj" problem, ga učenci ne bodo dojeli, če ne bo ustrezal njihovemu predznanju. Njihov problem bo morda premajhno predznanje ali pa bo naloga zanje prelahka in ne bo predstavljala problema (6). Navedimo primer iz geografije: Učenci dobe nalogo narisati podolžni rečni profil na milimetrski papir ob uporabi topografske karte. Vendar nekateri učenci ne znajo brati topografskih kart. Njihov problem je branje kart, "učitelj" pa risanje profila. Za tabornike, ki so večji branja kart in risanja profilov, pa naloga ne bo pomenila problema.

Učenec mora do problema vzpostaviti aktiven odnos (3), sprejeti ga mora za svojega. Le tako bo motiviran za reševanje problema. Brez tega do učenja po poti reševanja problemov sploh ne bo prišlo.

Nivo zahtevnosti problema je odvisen od vsakega učenca posebej - od njegovega predznanja in sposobnosti. Prelahka naloga ne naredi problemske situacije. Prezahtevni problemi, katerih učenec ne zmore analizirati, ko ne more pri njihovem reševanju uporabiti prejšnjega znanja, so za učenca nerešljivi. To nanj vpliva motivacijsko negativno in ga sili v nesprejemljive poti "reševanja" npr. v prepisovanje od soseda. Problemi, ki so na zgornji meji učenčevih sposobnosti, zahtevajo od učenca samo uporabo znanja in ga premalo vzpodbujajo k novim načinom razmišljanja. Najprimernejši so problemi, ki so nekoliko višji od učenčevih sposobnosti. To so situacije, ko učenec ne more neposredno uporabiti prejšnjega znanja, ko mora problem analizirati in predznanje drugače povezati, da pride do rešitev (3).

Samo ustrezno predznanje in učenecem dostopen problem še ne zadostujeta za reševanje problemov. Stones meni, da morajo učenci poznati tudi metode reševanja problemov in posebej obravnava metodo algoritmov in heuristično metodo.

Algoritmi so točno določeni postopki v določenem zaporedju, ki dajo določene rezultate. Če se učenci ravnaajo natančno po navodilih, morajo dobiti pravilne rešitve. Vprašamo se lahko, ali je to sploh še problemska situacija. Stones daje naslednji odgovor. Če ima nekdo potrebno predznanje in ne gleda situacije kot problem, ampak kot niz zaporednih postopkov,

ki vodijo do rešitve, potem je to zanj algoritem in ne problem. Nekdo z manj znanja pa doživi isto situacijo kot problem. Ne more uporabiti metode reševanja, ker ne zna problema razčleniti na stopnje. Primer: orientacija s kompasom - nekdo, ki pozna postopke za določanje smeri v naravi s pomočjo kompasa in je postopek že večkrat opravil, bo brez težav poiskal izbrano smer, drugemu pa se bo morda zdelo rokovanje s kompasom, kljub danim postopkom, prezahtevno in ne bo pravilno rešil naloge.

Heuristična navodila so tudi podobni postopki, ponavadi v nekem zaporedju, vendar niti pot reševanja ni enolična in tudi rezultati ne. Primer: napovedovanje vremena po prognostični karti. Algoritmi in heuristična navodila ne zadostujejo za reševanje vseh problemov, vendar morajo biti učenci tudi v njihovi uporabi izurjeni. Landa pravi, da ob tem, ko učimo učence algoritmične in heuristične metode, učimo tudi metode algoritmičnega in heurističnega mišljenja (6).

Stones omenja le oblike problemskega učenja, ko da učitelj principe, učenci pa iščejo rešitve. Djordjević pa omenja še dve obliki: učitelj lahko nakaže rešitve, ne razloži pa principov reševanja ali pa ne poda niti principov, niti rešitev (2). Torej lahko predstavlja problem končna rešitev, pot iskanja rešitve ali oboje hkrati.

Cronbach meni, da lahko odkrivanje principov po induktivni poti zelo pritegne (motivira) učence. Principe, do katerih pridejo sami, bolj razumejo, ob tem razvijajo samostojnost, vendar je takšno učenje le redko najboljše, ker lahko privede učenca do napačnih "principov", morda sploh ne pride do rešitev, v najboljšem primeru pa je takšno učenje vsaj zelo zamudno in lahko zdrkne na nivo učenja s poskusi in napakami. Zagovarja vodeno induktivno pot, tako da učenci vedno pridejo do pravilne rešitve (1).

O stopnji vodenja učencev pri reševanju problemov so zelo različna mnenja. Gagne opredeljuje učenje po poti reševanja problemov kot učenje z minimumom zunanjega vodenja (3). Stopnja vodenja je odvisna od predznanja učencev, njihovih sposobnosti, navajenosti na samostojno delo, pa tudi osebnostnih lastnosti. Stones zagovarja vodeno učenje. Učenje po poti reševanja problemov naj bi potekalo, po Stonesu, po naslednjih stopnjah:

A - Predhodna aktivnost

1. Analizirati naloge, da se razjasni narava problema, ki ga je potrebno rešiti.
2. Preveriti, ali imajo učenci potrebno predznanje.

B - Osrednja aktivnost

3. Razložiti naravo problema učencem.
4. Vzpodbuditi učence, da razmišljajo široko, iščejo različne poti reševanja, različne rešitve.
5. Spomniti učence na lastnosti elementov problema, ki bodo morda koristne.
6. Vzpodbuditi učence, da analizirajo problem.
7. Dati učencem namige, vendar ne rešiti problema namesto njih.
8. Na ključnih točkah reševanja dati učencem povratno informacijo.
9. Vzpodbuditi samostojnost pri reševanju problemov z razlago metode, kako se spopasti s problemi.

C - Preverjanje

10. Postaviti učencem nove probleme istega osnovnega tipa.

Prednosti učenja po poti reševanja problemov

Wittrock meni, da so prednosti učenja po poti reševanja problemov naslednje:

- učinkoviteje se pridobe novi pojmi,
- razvija se originalnost,
- učenci razvijajo tehniko raziskovanja ter
- notranjo motivacijo za učenje, sigurnost, samozavest, sposobnost odkrivanja (2).

Stones piše, da vzpodbujanje različnih načinov reševanja problemov ter iskanje različnih rešitev, če je to mogoče, razvija divergentno mišljenje. To pa navajajo nekateri avtorji kot temelj ustvarjalnosti (6).

Djordjević pa navaja naslednje prednosti problemskega učenja:

- znanje je prepričljivejše, pretvarja se v prepričanje,
- reševanje problemov vzbuja globoke intelektualne občutke in vero v lastne zmožnosti,
- razvija sposobnosti, ki so učinkovitejše, dolgotrajnejše,
- razvija interese za nova, širša, globlja znanja (3).

Glavne ugotovitve o učenju po poti reševanja problemov

Učenje po poti reševanja problemov je najvišja oblika učenja. Učenec potrebuje določeno predznanje, ki ga uporabi pri reševanju problema. Učenec mora problem doživeti kot svoj problem, saj le aktiven odnos do problema sproži problemsko učenje. Zahtevnost problema naj bo nekoliko višja od učenčevih sposobnosti, tako da mora učenec svoje predznanje drugače povezati, uporabiti na nov način, da pride do rešitve. Ker imajo učenci različno predznanje in različne sposobnosti, je za učenje po poti reševanja problemov nujna individualizacija in diferenciacija pouka. Učitelj mora dobro poznati učence, da lahko vsakemu postavi ustrezen problem. Učenje po poti reševanja problemov je v bistvu samostojno učenje, vendar večina strokovnjakov meni, da je ustreznije vodeno učenje, tako da pride učenec zanesljivo do rešitve in uporabi ustrezno metodo reševanja. Pri tem je pot reševanja problema ravno tako pomembna ali bolj, kot rešitev problema. Razvijanje učenčevih umskih sposobnosti, samostojnosti, motivacije za učenje, novih interesov in zaupanja v lastne sposobnosti so glavne prednosti učenja po poti reševanja problemov.

Problemski izbor učne vsebine

Naslednji vidik problemskega pouka je problemski izbor učne vsebine. V primerjavi z učenjem po poti reševanja problemov je ta vidik v jugoslovanski geografski literaturi nekoliko bolje predstavljen. Največ se je s problemskim poukom ukvarjal Jakob Medved. On meni, da ima geografija kot učni predmet dve osnovni nalogi: prva je prostorsko informativna, druga pa problemska, to je vzgoja celostnega ali geografskega načina mišljenja. Zavzema se za prenos "težišča pouka iz kopičenja singularnih spoznanj na transferna spoznanja, odkrivanje zakonitosti in problemov. Težišče pouka naj bi bilo na kritičnem, problemskem in funkcijskem pri-

iz pedagoške prakse

kazu snovi. Pri izboru učne snovi kritizira koncentrično razporeditev in se zavzema za "smer dominantnih faktorjev ali jedrnih problemov ali dinamično regionalno geografijo". Pri tej smeri "ni več mogoče vseh regij obravnavati po enakem receptu; temveč je pri vsaki regiji v ospredju določen dominanten ali jedern problem". Zlasti se zavzema za izbor snovi okrog jedrnih problemov na srednji stopnji, ki je nadgradnja osnovnošolske, ker meni, da brez poznavanja elementov in pojavov ni problemov. Čeprav problemskega pouka natančneje ne definira, pa njegovo delo preveva težnja po problemskem pristopu k učni snovi ter večji aktivizaciji učencev. (12).

Na osnovi Medvedovih teoretičnih utemeljitev so bili problemsko zasnovani učni načrti geografije za srednje šole. Učna snov je razvrščena ob temeljnih problemih sveta in domovine zlasti pri Geografiji držav v razvoju in razvitih držav ter pri Geografskih značilnostih SFRJ. Drugače zastavljeni vsebini ustreza tudi didaktična oblikovanost obeh učbenikov. Imata funkcijo delovnega učbenika. Od učencev zahtevata različne aktivnosti: analiziranje kart v Atlasu, reševanje vaj v delovnem zvezku, uporabljanje druge literature ...; klasičnega teksta, ki opisuje in razlaga pokrajine in geografske pojave, je razmeroma malo. Vendar pa je iz učbenikov vidno, da avtorji nimajo izkušenj v pisanju problemsko zastavljene učne snovi. Pogosto so problemi obravnavani presplošno. Učencem ne dajo potrebne metodologije za samostojno reševanje problemov, zato so nekatere naloge zanje prezahtevne, oziroma prelahke, ker ostanejo odgovori na nivoju ponavljanja posplošitev, včasih že kar fraz. Po drugi strani pa je vrsta prelahkih nalog, pri katerih učenci pridobivajo predvsem dejstva, podatke, manj pa razvijajo sposobnosti. Ker ob novih učbenikih učitelji niso dobili priročnikov, ki bi jih vodili pri drugačnem delu, imajo tudi oni vrsto težav. Nekateri ne poznajo metod dela, ki jih terja nov pristop (enodnevni seminarji ob izidu učbenikov so premalo), drugi pa nimajo ustreznega strokovnega znanja. Zato nekateri učitelji še vedno obravnavajo učno snov na star način - oni razlagajo, učenci pa poslušajo in zapisujejo. Za takšen način pa delovni učbenik ni primeren, ker dobi učenec celotno sliko učne snovi le, če ob učbeniku naredi večino vaj, ki jih le-ta zahteva.

Problemski pouk v novih jugoslovanskih metodikah geografskega pouka

Pri analiziranju novejših metodik geografskega pouka me je zanimalo, koliko zvedo o problemskem pouku bodoči učitelji geografije iz njihovega osnovnega študijskega gradiva. Pregledala sem metodike naslednjih avtorjev: R. Subića (Novi Sad 1984), K. Djere (Novi Sad 1982), V.B. Rudića (Beograd 1982) in V. Sekulovića (Beograd 1981). Avtorji predstavijo problemski pouk zelo podobno: 1. opredelijo ga kot najvišjo obliko učenja, 2. navedejo stopnje reševanja problema, 3. ugotovijo, da je učna snov geografije zelo primerna za to vrsto pouka in 4. obravnavajo ga na 2-3 straneh. Učitelj geografije, ki bi želel uvajati problemski pouk pri svojih urah, zve o njem v geografskih metodikah premalo, da bi mu to lahko uspelo.

Kje so vzroki za tako skopjo predstavitev najvišje oblike učenja? Odgovor daje Rudić, ko pravi, da je v klasičnem pouku mogoča le delna in modificirana uporaba učenja po poti reševanja problemov. Uvajanje "pra-

* dr. geog., srednja šola za trgovinsko dejavnost, 61000 Ljubljana, Poljanska 28a, glej izvleček na koncu Obzornika

vega" problemskega pouka bi terjalo bistvene spremembe tradicionalnega pouka - spremembe učbenikov, priročnikov, dopolnilne literature, učnih načrtov, izobraževanja učiteljev, pa tudi spremembo vloge in odnosov med učitelji in učenci pri pouku (10).

Avtorji, ki želijo predstaviti problemski pouk v klasični metodiki geografskega pouka, se verjetno srečajo s težavo, v katero poglavje ga uvrstiti - k učnim ciljem, načelom, metodam, h konceptom učne snovi... Problemski pouk je način pouka, in če ga želimo uvajati, mu mora biti podrejena celotna metodika, tako da preveva učne cilje, srečamo ga med načeli, prilagojene so mu tudi učne metode in ustrezno je izbrana učna snov. Tako je zastavil metodiko geografskega pouka za osnovne šole le Jakob Medved, vendar je ni utegnil končati. V najnovejših metodikah pa je problemski pouk največkrat predstavljen v samostojnem poglavju.

Literatura

1. Cronbach, L.J.: Educational Psychology, Stanford University, 1977
2. Djordjević, J., Potkonjak, N.: Pedagogija, Naučna knjiga, Beograd 1983
3. Djordjević, D.: Pedagoška psihologija, Dečje novine, Gornji Milanovac 1980
4. Marentić Požarnik, B.: Dejavniki in metode uspešnega učenja, DDU Univerzum, Ljubljana 1980
5. Stevanović, M.: Istraživanje učenika u nastavi, Loznica 1984
6. Stones, E.: Psvchopedagogy, New York 1979
7. Djordjević, J.: Savremena nastava - organizacija i oblici, Naučna knjiga, Beograd 1981
8. Subić, R.: Metodički priručnik za nastavnike geografije, Pedagoški zavod Vojvodine, Novi Sad 1984
9. Djere, K.: Metodika nastave geografije, Novi Sad 1984
10. Rudić, B.V.: Metodika nastave geografije, Naučna knjiga, Beograd 1982
11. Sekulović, V.: Metodika nastave geografije, Beograd 1981
12. Medved, J.: Pouk geografije v osnovni šoli, priročnik za učitelje, ciklostil, Ljubljana 1977

iz pedagoške prakse

UDK 911:371.5:373.5(075)

PRIMER IZVEDBE UČNE ENOTE LEDENIŠKI RELIEF V I. LETNIKU V USMERJENJEM IZOBRAŽEVANJU

Tatjana Ferjan *

Ura je bila predstavljena skupini učiteljev geografije v OE Ljubljana na Srednji šoli za trgovinsko dejavnost v oktobru 1986 v okviru aktiva, ki ga je vodila pedagoška svetovalka Mira Verbič.

Osrednja metoda dela pri tej uri je bilo delo z miselnimi vzorci. Ker je ta metoda v okviru našega predmeta malo znana, se mi zdi primerno, da spregovorim o njej.

Miselni vzorec je v obliki sheme, modela zapisana snov. Učenec mora z vodilnimi besedami, pojmi, ki jih postavi v medsebojne zveze, prikazati celotno vsebino snovi, ki je bila obravnavana. To je zahtevno delo, kajti ločiti mora bistveno od nebistvenega in razumeti odnose med pojmi, pojava, torej sestaviti celotno ogrodje vsebine. Miselni vzorec naj izdelava vsak učenec zase, kajti pri tem se kaže njegov odnos do snovi, razumevanja in razčlenjevanja, torej je to individualno delo. Skupinski pouk in delo v dvojicah nista najbolj uspešna za delo z miselnimi vzorci, ker je v tem primeru miselni vzorec rezultat dela več učencev in ne posameznika.

Pred vsako uro razmišljamo o metodah in oblikah dela. Tu je učna snov, predznanje učencev, njihov interes itd. O ledeniškem reliefu so učenci že spoznali osnovne pojme in dejstva v 6. razredu osnovne šole. Poleg tega poznajo primere ledeniških oblik iz alpskega sveta, ki so jih videli neposredno in ne samo posredno preko slikovnega gradiva. To je izhodišče za nadgradnjo snovi, za izbor oblik in metod dela. Pri uri je bil izveden poudarek na skladnem delu z zemljevidi in slikami, na njihovi analizi in sintezi ter pri tem izdelati zapis snovi v obliki miselnega vzorca (sheme, modela).

Primer učne ure

Enota: Ledeniški relief

- Smotri: Učenci
- spoznajo značilnosti ledenikov,
  - označijo glavne značilnosti ledeniške pokrajine,
  - ugotovijo obseg kontinentalne poledenitve danes,
  - primerjajo sedanjo kontinentalno poledenitev, s poledenitvijo v zadnji ledeni dobi,
  - obnavljajo neposredna spoznanja z izletov v gore,
  - pojasnjujejo posebne karte v atlasu,
  - usmerjajo se k sintetičnemu in dinamičnemu opazovanju geografskega okolja,

* dr. geog., Srednja šola za trgovinsko dejavnost, 61000 Ljubljana, Poljanska 28A, glej izvleček na koncu Obzornika

- ob vrednotenju ledeniškega reliefa razvijajo geografski način mišljenja.

Metoda: razlaga, razgovor, izdelava miselnega vzorca

Oblika: individualna, frontalna

Učna sredstva: slike, posebne karte, grafoskopske predloge, učbenik, Slovenske gore, Lepi skrivnostni svet, Atlas National geographic

Potek učne ure

I. Uvod

Oblika: frontalna

Metoda: razgovor. Uvodna motivacija. Z nekaj besedami nakažemo svojstvenost ledeniškega reliefa in zbudimo zanimanje za njegovo preučitev.

Uvodna navodila na sestavo miselnega vzorca.

II. Obravnava nove snovi

Oblika: frontalna, individualna

Metoda: razlaga in razgovor ob uporabi slik, kart v atlasu in grafofolij

Ob tem učenci vsak zase izdelajo svoj miselni vzorec.

III. Ponavljanje

Oblika: individualna, frontalna

Metoda: razgovor

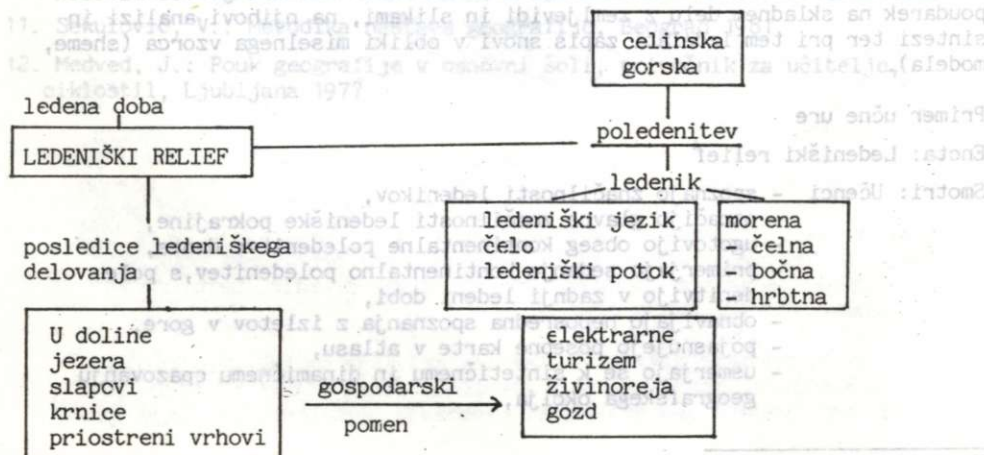
Učenci dopolnijo miselni vzorec s pomočjo učbenika in štirih različno težkih vprašanj.

Razgovor vodi učenec, ki predstavi svoj miselni vzorec.

Dodatno dopolnimo snov.

Rezultati dela

Navajamo primer miselnega vzorca, sheme obravnavane snovi.

Učenci so izdelali zelo različne miselne vzorce v barvni tehniki, s čimer je povečana preglednost oziroma je izražena pomembnost določenih besed, pojmov.

Še nekaj besed o izvedbi ure.

- V uvodu napovemo smoter ure jasno, prepričljivo, učencem v dostopni obliki. V celotni uri zasledujemo realizacijo napovedanih smotrov.
- Uvodno motivacijo izvedemo na osnovi slik o ledeniškem reliefu. Pri tem se zavedamo načela od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu. Trudimo se, da bi bila motivacija prisotna na vseh etapah učne ure.

Učenci so za delo motivirani, ker jih zanima snov, slike (posredno opazovanje prostora!), posebne karte kot tudi način dela. Učenci tekmujejo med seboj, kdo bo uspel narediti boljši miselni vzorec. Nekateri so pri tem zelo domiselni.

- Spoznavanje nove vsebine poteka ob skladni obravnavi slik, tematskih zemljevidov, prosojnic.

Primeri slikovnega gradiva:

- slika ledenika Pasterca (Veliki atlas sveta str. 222) - tematski zemljevid Grossglocknerjeva skupina (Atlas za osnovne in srednje šole, str. 64)
- slika Matterhorna - tematski zemljevid Valaiške Alpe (Atlas, str. 60)
- slika ledeniške pokrajine v Švici in Avstriji - tematske karte: Valaiške Alpe, Alpska podolžna dolina, Grossglocknerjeva skupina (Atlas, str. 60 in 64)
- ugotavljanje gospodarske vrednosti pokrajine
- prikaz obsega poledenitve v ledeni dobi na grafoliji - (pripravljeno po kartah v Velikem atlasu, str. 31, 113)
- slika pokrajine na Antarktiki (Veliki atlas, str. 301)
- tematska karta Antarktike - prerez čez Antarktiko - prikaz količine nakopičenega ledu (Atlas, str. 145).

Učenci opazujejo slike in zemljevide ter skušajo podati ustrezne zaključke.

- Ob predstavitvi nekaj miselnih vzorcev dobimo povratno informacijo o razumevanju snovi, ki smo jo obravnavali. Dodatno primerjamo ledeniško U dolino (primer Logarska dolina, Krma - Slovenske gore str. 87, 192) in rečno V dolino (National geographic 1, 1977). Motivacijsko delujemo še ob zaključku, ko ob slikah (National geographic 2, 1971) razmišljamo o življenju v polarnih pokrajinah.

Literatura

1. M. Gabrijelčič: Učimo se z miselnimi vzorci, Ljubljana 1985
2. A. Tomič: Strukturiranje učne priprave, Vzgoja in izobraževanje, Ljubljana 1983
3. T. Ferjan: Miselni vzorci pri pouku geografije, Sodobna pedagogika, Ljubljana 1986

geografska raziskovanja mladih

UDK 911:378:001.891-053.7

RAZISKOVALNO DELO MLADIH GEOGRAFOV V OKVIRU GIBANJA ZNANOST MLADINI (V LETU 1986)

Metka Špes *

Za že 20. po vrsti republiško srečanje mladih raziskovalcev, ki je bilo 6. junija (1986), so učenci slovenskih srednjih šol prispevali osem novih geografskih raziskovalnih nalog. Širok spekter tem, ki so se jih lotili mladi, je zajemal tako naloge s področja fizične, kot družbene geografije, posebej pa razveseljujejo kompleksne regionalne študije posameznih naselij ali širših območij, kjer so mladi pokazali precej znanja in razumevanja bistva geografskih raziskav.

Med temi sta še posebej izstopali nalogi Moja krajevna skupnost Trebelno in Turistične zmogljivosti Mariborskega Pohorja, za kateri je komisija (Drago Kladnik, dr. Marijan Klemenčič, Peter Repolusk in Metka Špes) predlagala, da se v skrajšani obliki predstavita v Geografskem obzorniku. Mladi geografi so pokazali tudi precej kritičen odnos do aktualnih problemov onesnaževanja okolja (Maribor, Velenje), tuje pa jim niso niti sodobne metode in pomagala v raziskovalnem delu, kamor sodi nedvomno tudi uporaba računalnika. Brez izjem so vse naloge zahtevale obsežna in zamudna terenska proučevanja, dobre pa so bile tudi kartografske in ostale grafične ponazoritve, v glavnem so naloge zadostile še osnovnim zahtevam, od tehnične opreme, korektnega citiranja do vsebinsko zaokroženih prikazov in jasnih zaključkov.

Ponovno, kot že mnogokrat doslej, ugotavljamo, da je v te oblike dejavnosti mladih vključeno premalo slovenskih srednjih šol, opazamo pa, da so dejavnejši v tistih okoljih, kjer obstajajo tudi občinske aktivnosti in srečanja mladih raziskovalcev in inovatorjev (Maribor, Velenje, Celje).

Na zveznem srečanju, ki je bilo to leto na Cetinju, je mlade slovenske geografe zastopala, in to nadvse uspešno, Jožica Žagar, dijakinja Srednje šole družboslovne in kovinarske usmeritve Edvard Kardelj iz Črnomlja. Predstavila je nalogo Moja krajevna skupnost Trebelno, njena mentorica pa je bila prof. Marija Jelenič. Avtorica se je lotila težke naloge: celovite geografske proučitve KS Trebelno, ki je izredno obsežna po površini, pestra po naravnogeografskih potezah in združuje številna naselja. Vidi se, da je pravilno začutila osnovno geografsko problematiko območja, da kot domačinka ni zapadla v pretirano čustveno obravnavo problemov ter

* mag. geog., Inštitut za geografijo, Univerza Edvarda Kardelja, 61000 Ljubljana, Trg francoske revolucije 7, glej izvešček na koncu Obzornika

da nakazuje nekatere zelo ustrezne ukrepe za izboljšanje življenjskega položaja ljudi. Posebno veliko dela je mlada raziskovalka vložila v obsežno anketiranje ter zgledno predstavitev rezultatov v grafičnih prilogah.

Dijakinji Breda Kolar-Sluga in Barbara Vajd iz Srednje družboslovne šole iz Maribora sta nadaljevali že v prejšnjem letu začeto in že tudi predstavljeno študijo Turistične zmogljivosti Mariborskega Pohorja. V drugi fazi sta poleg izčrpne predstavitve značilnosti in strukture turizma in njegovega razvoja na Pohorju podali tudi podrobne geografske značilnosti območja. Naloga opozarja na celovito problematiko razvoja turizma na tem območju. Pri delu sta avtorici uporabili obsežno literaturo o metodah vrednotenja turistične pokrajine. Mentor pri tej nalogi je bil prof. Borut Drobnjak.

Aktualna naloga o onesnaženosti ozračja v mestu Maribor in soodvisnosti od klimatskih dejavnikov je prispevek Matjaža Iršiča, dijaka Srednje družboslovne šole iz Maribora, tudi njegov mentor je bil prof. Borut Drobnjak. Naloga je obsežna in vsebinsko jasno razčlenjena, je pa izrazito kompilacijske narave. V prvi polovici so po virih podane splošne poteze Maribora, ki so pomembne za onesnaženost mesta (lega, klima, industrija) pa tudi splošne poteze onesnaženosti zraka sploh. V drugem delu pa so zbrani domala vsi dostopni podatki o onesnaževanju zraka ter prikazani viri emisij, tudi po posameznih mestnih delih. Kot transmisijski vplivi so obravnavani vetrovi in temperaturna inverzija, na tej osnovi pa je nakazana tudi degradacijska regionalizacija.

V vrsti raziskovalnih nalog iz mariborskih srednjih šol je tudi delo Vpliv industrijskega obrata na dnevno migracijo delovne sile, ki so ga ob mentorski pomoči prof. Danile Žuraj prispevali Aljaž Ekart, Evgen Krajnc in Suzana Pipenbaher iz Srednje ekonomske šole. Raziskovalna naloga je dobro zastavljena, saj pred obravnavanjem osrednje teme teoretično razloži migracijo kot družbeni pojav. Mladi raziskovalci so pravilno ocenili vlogo industrijskega obrata za naselje Rače in bližnjo okolico ter s pomočjo tabel in grafikonov delno prikazali strukturo dnevne migracije, nakazali pa tudi pomanjkljivosti, zlasti nezadostno analizo kvalifikacijske in socialne strukture delavcev, ki bi jo lahko dobili z anketo.

Berglez Suzana, Najvirt Dušanka, Odiljak Evgenija in Užmah Andreja, dijakinje Srednje naravoslovne šole Miloš Zidanšek iz Maribora, so ob mentorski pomoči prof. Vere Malajnar proučevale sociološko geografske aspekte razvoja Lenta. Dijakinje so se lotile zanimive teme in jo osvetlile iz številnih zornih kotov. Dober je predvsem drugi del naloge, katerega poudarek je na lastnih opažanjih in terenskem delu. Škoda je le, da jim je bil poglobitveni vir informacij patronažna sestra, ki v svojem vsakodnevem delu spremlja številne socialne probleme, zato je prikazano stanje verjetno preveč črno-belo oziroma tendenciozno. Podobni problemi so gotovo tudi v drugih delih mesta, saj že sama karta, ki je nalogi priložena, razkrije, da različne negativne demografske strukture niso tako močne, kot je moč razbrati iz teksta.

Nadvse zanimiv poizkus uporabe računalnika pri geografskih raziskavah so opravili dijaki Srednje naravoslovne šole Miloša Zidanška iz Maribora: Herga Davor, Krajnc Matjaž, Lačen Dušan, Lesar Marko, Rajter Blaž in Vogrin Marko, mentorica je bila prof. Vera Malajner. Raziskava obravnava

namembnost rabe tal v šestih mariborskih občinah. Tekstualni del izbora naslova v celoti ne opravičuje, saj je velik del naloge namenjen splošnim razmišljanjem o namenu ter pomenu prostorskega planiranja ter zgodovinskemu razvoju mesta Maribor. Posebno vrednost pa predstavlja tehnična izvedba naloge. Računalniška obdelava je omogočila domiselno grafično predstavitev mnogih zbranih in izbranih podatkov.

Ob sedanjih, dokaj dobri opremljenosti slovenskih srednjih šol z računalniki, opravičeno pričakujemo, da bo v bodoče vse več mladih raziskovalcev pri svojem delu uporabljalo tudi tovrstna pomagala. Poleg tega pa je to tudi dokaz, da se raznovrstni računalniški programi lahko uspešno preizkusijo še pri drugih predmetih.

Čebelarški krožek Centra srednjih šol iz Titovega Velenja je ob pomoči mentorice Mire Preložnik raziskoval, kakšno je stanje čebelarstva v industrijskem okolju. Naloga je napisana domiselno in prizadeto, izžareva tudi skrb in stisko mladih zaradi ogroženosti našega okolja. Vsebinsko pa je zajeta preširoko in je teža prvenstveno na številnih vprašanih varstva okolja in ne na čebelarstvu.

Na koncu gre omeniti še zanimivo, a za geografijo morda nenavadno nalogo Analiza izrednih dogodkov v TOZD-u za promet Maribor v obdobju 1980-1986 s predlogi za izboljšanje stanja varnosti v železniškem prometu tega TOZD-a, ki jo je pripravilo 13 dijakov Železniškega srednješolskega centra iz Maribora ob sodelovanju mentorja Cvetka Godniča. Zahtevne analize izrednih dogodkov v železniškem prometu in njihovega vrednotenja se je skupina raziskovalcev lotila zelo skrbno, vendar jim kljub temu ni v celoti uspelo prikazati vse zapletenosti vzročno-posledičnih odnosov. Žal mladih raziskovalcev ni bilo na republiškem srečanju, pa so tako ostala nedorečena mnoga vprašanja, ki so se porajala članom komisije in ocenjevalcu te naloge.

MOJA KRAJEVNA SKUPNOST TREBELNO

Jožica Žagar *

SR Slovenija je gospodarsko razvita republika, vendar so še nekateri predeli, ki so ostali nerazviti in med temi je tudi moja KS Trebelno.

Jagodnik - moj rojstni kraj - spada v KS Trebelno. To je gričevnat svet in leži južno od Trebelnega in severno od Novega mesta. Je majhna vas, kot ostale v tej KS, s slabo cestno povezavo, brez telefona, trgovine, zdravstva itd. Tu živijo starejši ljudje, ki še ostajajo na tej hribovinski zemlji, mlajši pa odhajajo drugam, ali se vozijo vsak dan na delo, daleč stran od rojstne vasi. Le še dobrih 30% je ljudi, ki se ukvarjajo izključno s kmetijstvom. Glede na pogoje, ki jih imajo, so usmerjeni predvsem v živinorejo in pridelavo krompirja. V najbolj hribovitih predelih pa tudi to ni možno v velikem obsegu.

Tako nekako bi predstavila tudi ostale vasi v KS Trebelno. Zaostalost, vse nerazvitost, odrezanost od sveta in želja po napredku na vasi me je vznemirila tako, da sem se odločila za raziskovalno nalogo Moja KS. Obiskala sem več vasi in ugotovila, da ravno iz tega predela Dolenjske prihaja na trg veliko mleka, mesa in krompirja. Prav bi bilo, da tudi povsem agrarni, neindustrijski KS izboljšamo vsaj prometno povezavo, jo povežemo z ostalim svetom, zgradimo vsaj trgovino, skratka, jo odpremo svetu. Vse to pa bo s seboj prineslo tudi modernizacijo kmetijstva in mladi bodo raje ostajali doma. Ti ljudje si zaslužijo večjo pozornost od družbe in vsestransko hitrejši gospodarski napredek.

Fizičnogeografske poteze krajevne skupnosti Trebelno

Lega: KS Trebelno leži med novomeško kotlino in mirensko dolino. Meja poteka na J preko planotaste Radulje proti Sv. Ani, potem zavije malo nad Mokronogom okoli Trebelnega proti Šmarješkemu koncu. Spada pod občino Trebnje. Središče KS je največje naselje - Trebelno, ki leži na 549 m nadmorske višine.

Površje: Je zelo razgibano in lahko prehodno. Sestavlja ga razgibano hribovje, ki bi ga lahko razdelili v tri glavne reliefne oblike: enostavna slemenska vzpetnost z značajem podolgem sklenjenih širokih hrbtov 470 do 550 m visokih (od Drečjega vrha mimo Trebelnega do Zabukovja, kjer zavije na jug čez Čilpoh ter naprej do Bogneče vasi in Cirja); masivna vzpetnost 450-500 m (zajema ves vzhodni del hribovja), tu naletimo na proces zakrasovanja; veliko je večjih ali manjših zaprtih globeli (vrtače, uvale, obvisle doline) ter rečne doline, največja in najbolj značilna je Štatenberska dolina s 350 m visokim dnom. Tu so tudi večja naselja.

* učenka, mentor prof. Marija Jelenič, Srednja šola družboslovne in kovinarske usmeritve Edvarda Kardelja, 68000 Črnomelj, Kidričeva 20, glej izvleček na koncu Obzornika

Kamninska sestava: Značilna je pestrost kamnin in še na prav majhne razdalje njihovo veliko menjavanje. Obilo je zgornje triade, jurskih in nekaj krednih kamnin. Zastopane so tudi nepropustne in lapornate hribine ter škriljevci. Mlade odkladnine, kot so razni peski in ilovice, pa najdemo v Štatenberski dolini.

Vodovje: Posledica kamninske sestave je povzročila svojevrstno prepletanje potočkov in potokov, kakor tudi kraškega vodnega pretoka. Največji je potok Radulja z glavnimi pritoki, je dokaj izdaten potok, ki se daleč iz KS Trebelno, blizu kraja Dobrava, izlije v Krko. Večji sklop vodnih izvirov ima le hribovje Radulja.

Podnebje: Prepleta se panonsko, subpanonsko in srednjeevropsko. Za predstavo podnebja moramo upoštevati podatke klimatoloških postaj iz Novega mesta in Krškega. Povprečna letna temperatura znaša $9,7^{\circ}\text{C}$. Padavine so dokaj enakomerno razporejene, največ pa jih pade v pozni spomladi in jeseni. Zaradi plitve odeje prsti in prepustnih kamnin bi bilo potrebno za doseg dobrih letin zemljo umetno namakati. Pogost je tudi pojav slane, k temu pa dostikrat pripomore toplotni obrat (Štatenberska dolina).

Rastje: Gozdovi zavzemajo skoraj celotne površine. Prevladuje bukov gozd, nekaj je tudi hrasta in kostanja. Mešano listnati gozd je pretežno na osojnih pobočjih Radulje. Prav zaradi pogozdovanja v zadnjem času je že vse več smreke in bora. Na območju nagnjenih rebri pa so ljudje našli prostor za pašnike, njive in vinograde, ki segajo v višine od 450-480 m, ponekod tudi do 500 m.

Prst: Največ je rjave ilovke, deloma rjave kraške prsti, glede mehanične sestave so tla rahla in zračna, a na žalost zelo plitva, kar povzroča naglo osuševanje površin. Zelo veliko zemlje s pobočij odnese dež v doline, kjer so seveda tla debelejša (Štatenberska dolina).

Družbenogeografske poteze KS Trebelno

Prebivalstvo in njegovo gibanje: KS Trebelno ima po zadnjem popisu iz leta 1981 1409 stalnih prebivalcev. Gostota obljudenosti je zelo nizka, saj ima samo 28 prebivalcev na km^2 , medtem ko ima Slovenija povprečno gostoto prebivalstva dosti višjo, kar 93 ljudi na km^2 . To dokazuje, da je bila velika stopnja migracij.

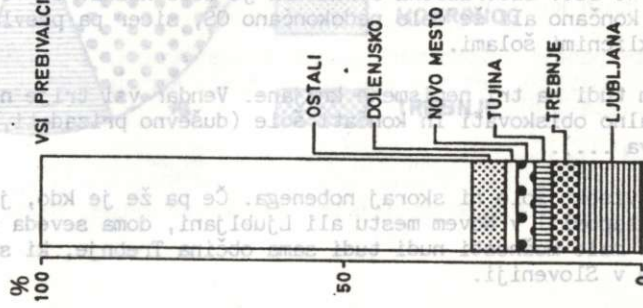
Socialna in gospodarska struktura prebivalstva: Po podatkih Ceneta Malovrha je živel okoli leta 1960 približno 87% celotnega prebivalstva od kmetijstva. Bilo je tudi veliko gozdnih delavcev in če bi te prišteli h kmetijcem, bi se delež povečal na 91%. 7,3 ha zemlje je pripadlo na eno kmetijo, tretjino te zemlje je bilo obdelovalne, kajti veliko zemlje je neprimerno za obdelovanje. Ljudje imajo največ goveje živine, prašičev, pridelujejo pa tudi krompir.

Tehnika proizvodnje in parcelacija: Zemlja je močno razparcelirana, kar tudi otežkoča obdelavo zemlje s kmetijsko mehanizacijo. Pred desetletji je tu še vedno prevladovala živinska vprega, s prihodom elektrike v vasi pa se je tudi tu spremenilo.

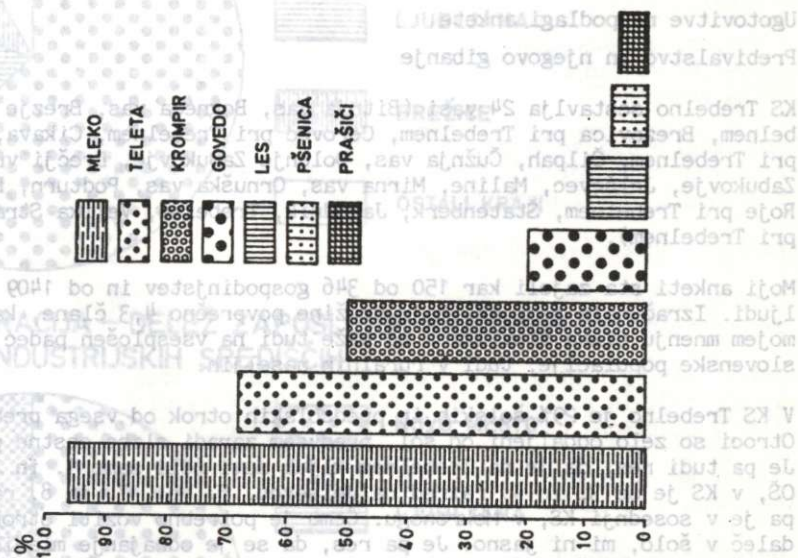
Naselja: Majhne vasi in zaselki so razporejeni po vršnih delih hribočkov, na pobočjih ali v dnu Štatenberske doline. Strnjena naselja so samo v

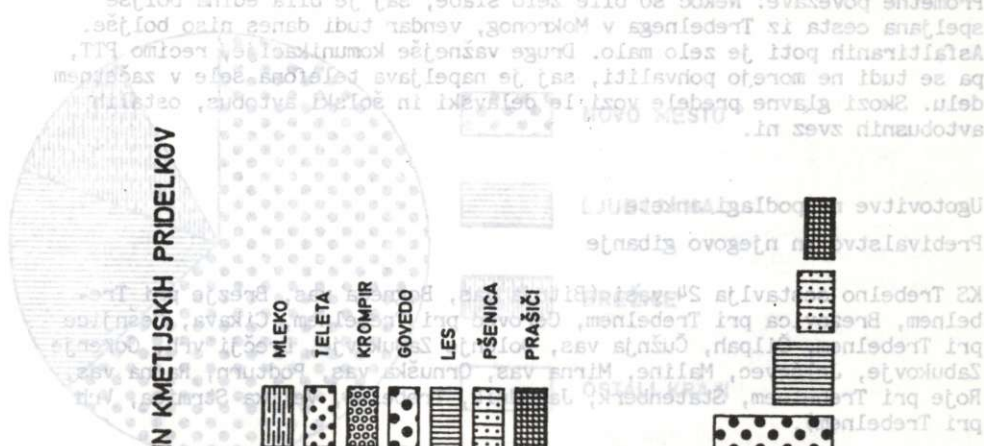
**IZSELJEVANJE MLADIH
IZ K.S. TREBELNO
(1966 — 1986)**

**K.S. TREBELNO
DELEŽ ODDAJE ŽIVINE IN KMETIJSKIH PRIDELKOV**

**DELEŽ MLADIH KI SE ŠOLAJO IZVEN
K.S. TREBELNO**

dolinah.

Prometne povezave: Nekoč so bile zelo slabe, saj je bila edina boljše speljana cesta iz Trebelnega v Mokronog, vendar tudi danes niso boljše. Asfaltiranih poti je zelo malo. Druge važnejše komunikacije, recimo PTT, pa se tudi ne morejo pohvaliti, saj je napeljava telefona šele v začetnem delu. Skozi glavne predele vozi le delavski in šolski avtobus, ostalih avtobusnih zvez ni.

Ugotovitve na podlagi ankete

Prebivalstvo in njegovo gibanje

KS Trebelno sestavlja 24 vasi (Bitnja vas, Bogneča vas, Brezje pri Trebelnem, Brezovica pri Trebelnem, Cerovec pri Trebelnem, Cikava, Češnjice pri Trebelnem, Čilpah, Čužnja vas, Dolenje Zabukovje, Drečji vrh, Gorenje Zabukovje, Jelševce, Maline, Mirna vas, Ornuška vas, Podturn, Radna vas, Roje pri Trebelnem, Štatenberk, Jagodnik, Trebelno, Velika Strmica, Vrh pri Trebelnem).

Moji anketi sta zajeli kar 150 od 346 gospodinjstev in od 1409 kar 645 ljudi. Izračunala sem, da imajo družine povprečno 4,3 člane, kar je po mojem mnenju nizka številka - to kaže tudi na vsesplošen padeč rasti slovenske populacije, tudi v ruralnih naseljih.

V KS Trebelno je 29% šolskih in predšolskih otrok od vsega prebivalstva. Otroci so zelo oddaljeni od šol, predvsem zaradi slabe cestne povezave. Je pa tudi res, da je na Trebelnem kljub novi šoli samo 1. in 2. razred OŠ, v KS je še 3. in 4. razred na Jelševcu, 5., 6., 7. in 8. razred OŠ pa je v sosednji KS, v Mokronogu. Čemu je potrebno voziti otroke tako daleč v šolo, mi ni jasno. Je pa res, da se je odhajanje mladih s tem še povečalo, ker pač ne čutijo več nobenega zaledja. KS nima tudi nobenega industrijskega obrata.

Zaposleni so večinoma mladi, na kmetijah pa so predvsem ženske in moški, starejši od 40 let. Izobrazbena struktura je zelo nizka. Še vse preveč je mladih s končano ali še celo nedokončano OŠ, sicer pa prevladujejo ljudje s poklicnimi šolami.

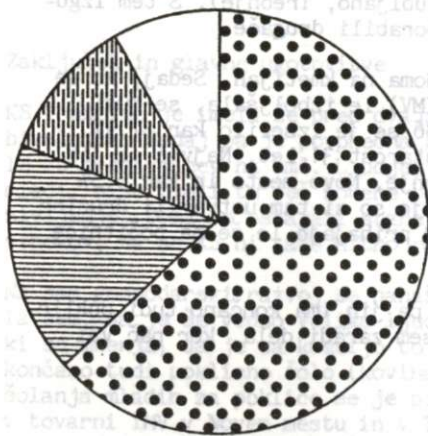
Naletela sem tudi na tri nepismene krajanke. Vendar vsi trije niso bili zmožni normalno obiskovati in končati šole (duševno prizadeti, invalidi že od rojstva ...).

Z višjo ali visoko šolo ni skoraj nobenega. Če pa že je kdo, je na koncu odšel in se zaposlil v Novem mestu ali Ljubljani, doma seveda zanj ni službe, zelo malo možnosti nudi tudi sama občina Trebnje, ki spada med manj razvite v Sloveniji.

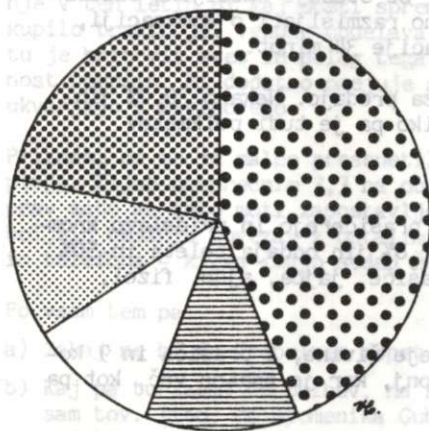
Največ mladih se šola za poklic (frizerka, kovinar, gostinec, vodovodar, šofer, železničar ...) in to kar 63% v Novem mestu, slede Ljubljana, Brežice in drugi kraji. Mladi so odločajo bolj za poklice v kovinarstvu, poklic avtomehanika, kot pa poklic kmetijca. Kar zopet kaže, da mladi ne ostajajo radi doma, ker je ponekod otežkočeno delo s stroji, gotovo pa temu botruje tudi prometna oddaljenost in vsestranska zaostalost.

DELEŽ MLADIH, KI SE ŠOLAJO IZVEN K. S. TREBELNO

DNEVNA MIGRACIJA – DELEŽ ZAPOSLENIH KRAJANOV V BLIŽNJIH INDUSTRIJSKIH SREDIŠČIH

Zaposlitev si je največ ljudi poiskalo v Novem mestu - 52,4%, v Trebnjem, v Ljubljani in v Mokronogu. V novomeški industriji je zaposlenih kar 62,6% v IMV, v Trebnjem pa največ v Trimu. Tudi tu se čuti slaba prometna povezava, saj se večina delavcev vsak dan vozi na delo v več km oddaljeno industrijsko središče (Novo mesto, Ljubljano, Trebnje). S tem izgubijo veliko časa, ki bi ga lahko koristno porabili drugače.

Zaposleni so pretežno moški, ženske pa so doma na kmetijah. Sedaj, ko se je možnost zaposlitve (tovarniški avtobus IMV) le izboljšala, se tudi mladi manj izseljujejo. V letih od 1966-1986 se je izselilo kar 37,9% mladih, saj je njihova današnja povprečna starost 31 let. Največ se jih je izselilo v Ljubljano (14%), potem v Trebnje, Novo mesto in kar 5,5% v tujino, v zahodnoevropske države. Ti ljudje so si tam ustvarili družine in večina se jih ne misli vrniti nazaj, sem prihajajo le še na počitnice in za praznike.

Med izseljenimi so večinoma delavci, nekaj pa jih ima končano tudi poklicno ali srednjo šolo. Po svetu so šli predvsem zaradi dela, ker pač vsi niso mogli ostati doma na revnih kmetijah.

Parcele, obdelovalne površine

Povprečna velikost ene posesti je 10,09 ha. Ker pa je hribovit svet, pride povprečna velikost obdelovalnih površin na kmetijo le 3,2 ha.

Poleg tega je zemlja zelo razdrobljena, kar še otežuje kmetijsko obdelavo s stroji in slej ko prej bi bilo potrebno razmišljati o komasaciji, saj je povprečna oddaljenost parcel od domačije 34 minut.

Ljudje so usmerjeni v pridelavo za dom in za prodajo. Nekako 30,4% jih še vedno živi izključno od kmetijstva, veliko pa je tudi polkmetov.

Usmerjenost kmetij

Ljudje se ukvarjajo predvsem z živinorejo, prašičerejo in pridelavo krompirja. Kar 94,6% kmetij pa oddaja mleko, 67,8% jih oddaja teleta in 50% kmetij oddaja krompir. Oddajajo še les, prašiče, jajca, ajdo, fižol, vendar v majhnih količinah.

Na kmetijo pripadejo povprečno 4 glave goveje živine, 2 prašiča in 9 kokoši. Na 150 kmetijah sem našela kar 78 konj, kar je znatno več, kot pa v popisu iz leta 1981.

Uporaba gnojil je nekoliko upadla, vsaj tako so zatrjevali ljudje, ker so pač predraga, pravijo. V povprečju pride približno 913 kg na kmetijo, to je 18,3 vreče. Žalostno je dejstvo, da bo vse manjši nakup povzročil slabše letine.

Starost hiš

Z anketo sem tudi ugotovila, da je povprečna starost hiš 77,34 let in da so večinoma že vse adaptirane. 25% hiš pa je mlajših od 25 let. Je pa razvidno, da vse več mladih hoče zgraditi novo hišo.

Hiš s slamnatimi strehami, črnimi kuhinjami skorajda ni več. Ena redkih

stoji v Jagodniku, zgrajena je bila leta 1926-27. Lastnik Anton Ljubi pravi, da je slamnato streho treba prekriti vsakih 25 let. Zadnji krovček, ki jo je prekril, je že umrl in tako postaja počasi obsojena na propad.

Zaključek in glavne ugotovitve

KS Trebelno je imela že pred dvajsetimi leti nizko povprečno gostoto prebivalstva. Sedaj pa je povprečna gostota nazadovala še za 1/3 in znaša le 28 prebivalcev na km². Ljudje, ki so se izselili, to so bili predvsem mladi, niso imeli tu več nobene perspektive, niti močnosti za boljše življenje. Doma so ostajali starejši ljudje in mogoče je tudi to eden od vzrokov, da se KS ni tako hitro razvijala kot ostale v Sloveniji.

Na sam gospodarski razvoj se nanaša tudi izobrazbena struktura. Ugotovila sem, da je še vedno veliko ljudi, ki imajo končano samo osnovno šolo, ki so mnenja, da je za kmetijo to dovolj. Nekaj, predvsem fantov, ima končano tudi poklicno šolo (kovinarsko, avtomehanično). Večji interes šolanja mladih za poklice se je pokazal, ko so dobili možnost zaposlitve v tovarni IMV v Novem mestu in v Trimu v Trebnjem. Po KS je začel voziti delavski avtobus, kar omogoča dnevno migracijo. Tako je veliko ljudi dobilo zaposlitev in za mnoge se je življenje naenkrat izboljšalo. Ljudje so začeli ostajati doma, začeli so graditi tudi nove hiše. Toda za ljudi, ki so vztrajno ostajali še naprej na zemlji in jo obdelovali, se življenje v teh letih ni kaj dosti spremenilo. Res je, da je veliko kmetov kupilo traktorje, vendar obdelava s stroji ni možna na vseh parcelah, kajti tu je hribovit svet in poleg tega je tu še en vzrok - velika razparceliranost površin, ki dodatno omejuje strojno obdelavo. Zato se ljudje več ukvarjajo z živinorejo.

Priznam, da me je malce presenetila velika oddaja mleka, živine in krompirja. Kljub povprečnim 3,3 ha obdelovalne zemlje veliko pridelajo in prav zato me zelo moti zapostavljenost, kot da si ti ljudje ne zaslužijo boljših cestnih povezav z ostalimi kraji, pa ene večje trgovine, pošte in telefona - ki ga imajo sedaj šele v načrtu.

Po vsem tem pa:

- a) Zakaj ne bi na Trebelnem zopet zaživela osemletka?
- b) Kaj pa turizem? Od polhov, na katere je prišel v Štatenbersko dolino sam tov. Tito, do spomenika Gubčeve brigade na Trebelnem, bi lahko ponudili turistom, in konec koncev tudi kmečki turizem bi tu lahko našel svoj prostor, saj tudi odmaknjenost od mestnega hrupa nekaj velja.

V naslednjih dvajsetih letih razvoj turizma stagnira. Tudi z gradnjo planinskih koč je enak.

Danes je podoba Mariborskega Pohorja nekoliko drugačna. Stacionirani turizem izgublja veljavo. Nosilci turizma so predvsem zimski enodnevni obiskovalci (smučarji).

Členki, mentor prof. Borut Drobnjak, Srednja družboslovna šola, 62000 Maribor, Krakova 1, glaj izvleček na koncu Obzornika

Literatura in viri

A. Literatura

- 1. Anton Melik: Posavska Slovenija, Ljubljana 1959
- 2. Dolenjska zemlja in ljudje, Novo mesto 1962

B. Viri

- 1. Krajevni leksikon SR Slovenije, Ljubljana 1971
- 2. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v SR Sloveniji, 31.3.1981

C. 1. Občina Trebnje - Geodetska uprava

- 2. Zapiski na terenu
- 3. Anketiranje

D. 1. Karta občine Trebnje

- 2. Priloženi diagrami, strukturni krogi

Priznam, da me je morda presenetila velika odstopanja med
 prva zato me zelo moči razočarati. Kot da si ti ljudje ne zavedajo
 dosti čestitih pozdrav in ostalim kajti, pa vse v povprečju
 in letoma 2. ki na leto seveda seveda v naravi. Razporejeni so
 vsem tem pa:

a) Zanimljivo je, da v Trebnju živi približno 10% turistov, ki
 b) Kaj pa turizem? Od potovanja, na katere je prišel v Statistično
 sam lov. Tudi, do spomenika Gubčeve hiše na Trebnju, si lahko
 nuditi turistom, in koper konvoj ljudi, ki so tu, lahko našli
 svojo prihodnost, saj tudi komunistični od mesta, ki so v
 to so, da se v Trebnju v povprečju živijo približno 18,3
 letnih obdobjih.

Starost hiš

Z ankete sem tudi ugotovila, da je povprečna starost hiš 77,36 let in da
 no večina že vse adoptirane. 25% hiš pa je starih od 25 let. Je pa raz-
 vidno, da vse več hiš naših hoče zgraditi novo hišo.

Hiš s slavnimi strehami, črnimi kuhinjami skorajda ni več. Še redkih

TURISTIČNE ZMOGLJIVOSTI MARIBORSKEGA POHORJA

Breda Kolar-Sluga* Farbara Vajd*

Namen naloge je celovit oris dejavnikov, s katerim lahko temeljiteje ugotovimo (ovrednotimo) zgodovinske trende Mariborskega Pohorja, zlasti pa lahko na podlagi ugotovljenih dejavnikov analiziramo razvoj in načrte turizma na tem področju.

V nalogi sva ugotovili slabosti in uspehe turizma Mariborskega Pohorja. Poiskali sva tudi možnosti za njegov nadaljnji razvoj. Upoštevali sva naravne, kulturne in ekološke danosti in zakonitosti.

Naloga temelji na statističnih podatkih in anketah. Upoštevali sva vsotno možno literaturo, ankete pa so sestavljene tako, da upoštevajo strukturo starosti in spola.

Pohorje je pomemben razvit turistični center. Dejstva pa dokazujejo, da je turizem Mariborskega Pohorja nima več tistih prednosti, kot jih je imel pred tridesetimi leti. Takrat je bil vzgled aktivnosti (raznovrstne dejavnosti). Turizem Mariborskega Pohorja petdesetih let dokazuje, da se dajo naravne lepote skoraj idealno vključiti v turistično dejavnost.

Mariborsko Pohorje je bilo poseljeno že v prazgodovinskih obdobjih. Iz tega časa je ohranjenih nekaj arheoloških ostankov. V srednjem veku so tukajšnji prebivalci živeli predvsem od živinoreje. Življenje se spreminjalo, ko les začne dobivati vse večjo veljavo in ko nekateri pohorski kmetje kupijo žage. V 18. stoletju so se uveljavile glažute, kmalu za glažutami pa na Pohorju delajo že plavži in fužine. Le ti pa so pomembno vplivali na razporeditev mariborske industrije. Turizem pa se začne razvijati, ko propadejo glažute in ko začne kmetijstvo nazadovati.

Na Pohorju so prve planinske kočice zgradili planinci, veliko pa so jih zgradili sindikati za oddih delavcev. Silno se razvije izletniški turizem. Leto 1955 imamo lahko za rojstvo stacioniranega turizma. Na Pohorju je preživljalo oddih vse več tujih gostov.

V naslednjih dvajsetih letih razvoj turizma stagnira. Tudi z gradnjo planinskih koč je enako.

Danes je podoba Mariborskega Pohorja nekoliko drugačna. Stacionirani turizem izgublja veljavo. Nosilci turizma so predvsem zimski enodnevniki obiskovalci (smučarji).

* učenki, mentor prof. Borut Drobňjak, Srednja družboslovna šola, 62000 Maribor, Krekova 1, glej izvleček na koncu Obzornika

Danes sta na Mariborskem Pohorju dva hotela, ob njiju pa zimska rekreacijska centra s sedemnajstimi vlečnicami in osemnajstimi progami. V zimski sezoni so rekreacijski objekti prenasršeni, čeprav sta organizacija in oskrba slabi.

Drugačen položaj ima hotel Habakuk. Namenjen je poslovnim gostom, zato nima tako pomembne rekreacijske vloge.

Poleg hotelov je moč prenočiti še v sedemnajstih domovih in kočah. Razlikujejo se po stilni izgradnji in so različnih tipov (odprtega, zaprtega tipa). Le te so na različnih nadmorskih višinah. Razlikujejo se tudi po kapacitetah.

Večina koč in domov propada. Notranja oprema je slaba in dotrajana. Okolje objektov ni urejeno. Veliko je novih počitniških naselij, ki so, vsaj večina, črnohradnje. Pohorskih kmetij ni - z izjemo ene - zato kmečki turizem ni razvit.

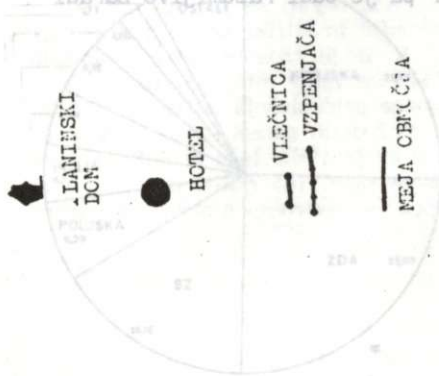
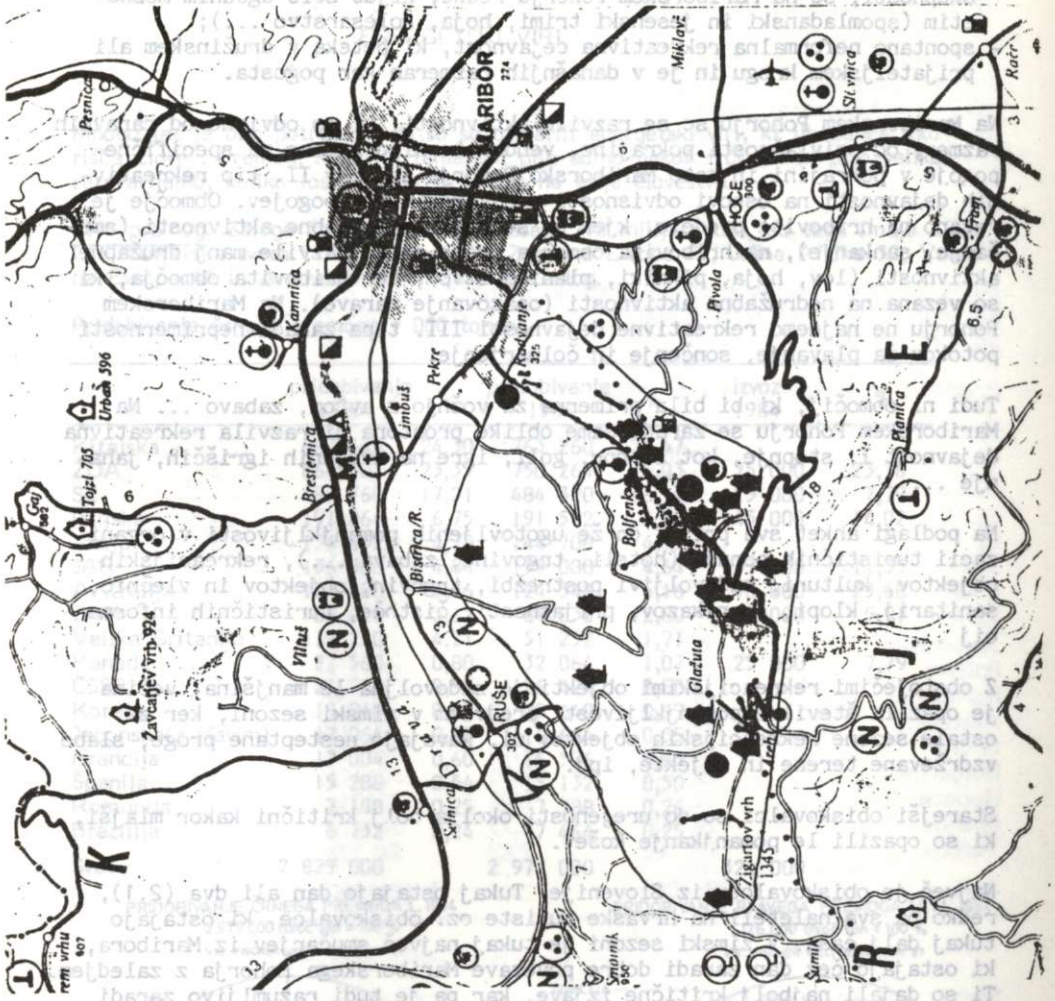
Ugotovili sva, da so sredstva, ki jih dobi Mariborsko Pohorje, porabljena za zimsko sezono, saj je zasedenost zmogljivosti največja prav v tej sezoni. Zasedenost je v ostalih sezonah minimalna, oziroma nekoliko višja v poletni sezoni, zato so možnosti skorajda neizkoriščene. Posledice so vidne, saj zaradi premajhne zasedenosti primanjkuje sredstev za vzdrževanje objektov, primanjkuje pa tudi denar za rekreacijske centre in pripadajoče objekte. Vse to bi izboljšalo ponudbo ter privabilo več turistov. Več gnotne pomoči bi morali nameniti za letno in prehodni sezoni, v katerih je manj obiskovalcev, medtem ko je zimska sezona prenasršena, objekti in naprave pa so preobremenjeni, kar vpliva na počutje turistov (čakanje pred vzpenjačo, čakanje na vlečnicah, pomanjkanje mest za počitek ...).

Ker ljudje oziroma družba potrebujejo rekreacijo, jim jo je treba omogočiti. Zato je potrebno najprej izbrati primerna in ustrezna območja, jih opremljati in vključevati v celoten sistem organizirane rekreacije. Ker na Mariborskem Pohorju vsega tega ni, oz. ni dovolj, bo treba storiti še mnogo. Dejansko stanje turizma ne ustreza pričakovanjem družbe.

Mariborsko Pohorje je razvilo specifično rekreativno dejavnost - smučanje, ki je skorajda izrinilo prvotno nastali planinski turizem in dosega vedno večji razmah, kar je posledica večjega standarda. Poskušajmo razbremeniti zimsko sezono z izgradnjo in razvojem novih rekreativnih objektov, ki bi razširili dejavnosti, vendar v skladu z ekološkimi in naravnimi zakonitostmi. Na Mariborskem Pohorju bi se lahko uveljavila vsakodnevna rekreacija, saj je povezava z mestom Maribor in njegovo okolico zadostna in dobro speljana. Večje možnosti so za razvoj izletniškega turizma oziroma rekreacije ob sobotah, nedeljah in praznikih, saj je področje primerno za daljše pohode, sprehode, izlete ... Dopustniška oziroma počitniška rekreacija, ki vezana na počitnice in na večje število prazničnih dni, se je silno razvila v času izgradnje objektov na Pohorju, medtem ko sedaj zaostaja. Za organizacijo je pomembno, da lahko rekreacija na prostem poteka v okviru različnih skupin:

- šolska rekreacija, za katero je naše območje zelo primerno (izleti, sprehodi s poučnimi cilji);
- vrhunski šport, ki ga organizirajo telesno-kulturne organizacije in društva in ga je na našem področju mogoče uresničevati (smučanje, zmagarstvo);
- množične rekreativne dejavnosti, ki jih organizirajo razna društva in

KIZHOREKIŠKA REPUBLIKA
 AVSTRALIJA
 Z R NEMČIJA
 VPLIKA BRITANIJA
 KANADA

skupnosti, so na Mariborskem Pohorju redke, kljub zelo ugodnim možnostim (spomladanski in jesenski trimi, hoja, kolesarstvo ...);

- spontano neformalna rekreativna dejavnost, ki poteka v družinskem ali prijateljskem krogu in je v današnjih razmerah kar pogosta.

Na Mariborskem Pohorju so se razvile aktivnosti, ki so odvisne od naravnih razmer, od privlačnosti pokrajine, vendar te niso vezane na specifične pogoje v pokrajini in zato Mariborsko Pohorje spada v II. tip rekreativnih dejavnosti na osnovi odvisnosti prostorskih predpogojev. Območje je vezano na hribovite predele, kjer so se razvile družabne aktivnosti (smučanje, sankanje), na hribovita območja, kjer so se razvile manj družabne aktivnosti (lov, hoja, pikniki, planinarstvo), ter hribovita območja, ki so vezana na nedružabne aktivnosti (opazovanje narave). Na Mariborskem Pohorju ne najdemo rekreativne dejavnosti III. tipa zaradi neprimernosti potokov za plavanje, sončenje in čolnarjenje.

Tudi ni območij, ki bi bila primerna za vožnjo z avtom, zabavo ... Na Mariborskem Pohorju se zaradi same oblike prostora ni razvila rekreativna dejavnost I. stopnje, kot so npr. golf, igre na urejenih igriščih, jahanje ...

Na podlagi anket sva prišli do že ugotovljenih pomanjkljivosti v organizaciji turističnih ponudb (hoteli, trgovine, zabava ...), rekreacijskih objektov, kulturi, zadovoljivi postrežbi, trgovin, objektov in vlečnic, sanitarij, klopi, smerokazov, prijaznosti, čistoče, turističnih informacij ...

Z obstoječimi rekreacijskimi objekti je zadovoljna le manjšina, večina je opazila številne pomanjkljivosti predvsem v zimski sezoni, ker za ostale sezone rekreacijskih objektov ni. Navajajo nesteptane proge, slabo vzdrževane terene in objekte, ipd.

Starejši obiskovalci so do urejenosti okolja bolj kritični kakor mlajši, ki so opazili le pomanjkanje košev.

Največ je obiskovalcev iz Slovenije. Tukaj ostajajo dan ali dva (2,1), redko pa sva naleteli na hrvaške turiste oz. obiskovalce, ki ostajajo tukaj dalj časa. V zimski sezoni je tukaj največ smučarjev iz Maribora, ki ostajajo čez dan zaradi dobre povezave Mariborskega Pohorja z zaledjem. Ti so dajali najbolj kritične izjave, kar pa je tudi razumljivo zaradi večkratnega obiska Mariborskega Pohorja.

Na Mariborskem Pohorju ni se lahko opazijo vsakodnevna rekreativna dejavnost. Sli je povezava z mestom Maribor in njegovo okolico zadostna in dobro sprejeta. Večje možnosti so za razvoj zimskih turizma in rekreacije ob sobotah, nedeljah in praznikih, saj je obroč primerno za daljše potoke, sprenode, izlete ... Obiski iz tujine pa izgubijo rekreacijsko vrednost, ki vezana na počitnice in na večji številni prazniki. Če se je silno razvila v času izgradnje objektov na Pohorju, sočeta so se dan zaostaja. Za organizacijo je pomembno, da lahko rekreacija na prostem poteka v okviru različnih skupin:

- šolska rekreacija, za katero je naše območje zelo primerno (izleti, sprenodi s posadnimi cilji);
- vrhunski šport, ki ga organizirajo telesno-kulturne organizacije in društva in ga je na našem področju mogoče uspešno izvajati (smučanje, zasneženost);
- množične rekreativne dejavnosti, ki jih organizirajo razna društva in

drobne novice

ENERGETSKI VIRI

Mnogo let je bilo potrebnih, da so se ustvarili energetski viri, ki jih danes izkorišča človek. Premog, nafta in zemeljski plin bomo nekoč izčrpali in zato veliko razpravljamo, koliko fosilne energije je še na voljo človeštvu.

Črni premog. Zaloge črnega premoga znašajo 770 milijard ton, od tega imajo ZDA 214, Sovjetska zveza 173, Kitajska 100, Zahodna Evropa 91, Južna Afrika 52, Vzhodna Evropa 46 in Avstralija 42 milijard ton zalog.

Pridobivanje črnega premoga v 000 tonah:

	pridobivanje 1983	%	pridobivanje 1984	%	izvoz 1984	%
Kitajska	687 636	24,30	763 260	25,47		
ZDA	660 504	23,35	750 264	25,03	75 000	23,36
SZ	486 768	17,21	484 320	16,16	25 000	7,79
Poljska	191 064	6,75	191 592	6,39	45 000	14,02
Indija	134 832	4,77	144 708	4,73		
JAR	136 908	4,84	139 008	4,64	37 000	11,53
Avstralija	109 080	3,86	124 548	4,16	76 000	23,68
ZRN	89 616	3,17	84 036	2,80	19 000	5,91
Velika Britanija	119 220	4,21	51 252	1,71		
Kanada	22 560	0,80	32 064	1,07	25 000	7,79
ČSSR	26 916	0,95	26 424	0,88		
Koreja	18 948	0,67	20 640	0,69		
Japonska (z rjavim)	17 064	0,60	16 644	0,55		
Francija	17 004	0,60	16 596	0,55		
Španija	15 288	0,54	15 132	0,50		
Romunija	7 188	0,25	7 788	0,26		
Braziliija	6 732	0,24	7 464	0,25		
Svet	2 829 000		2 977 000		321 000	

PRIDOBIVANJE ČRNEGA PREMOGA L. 1984

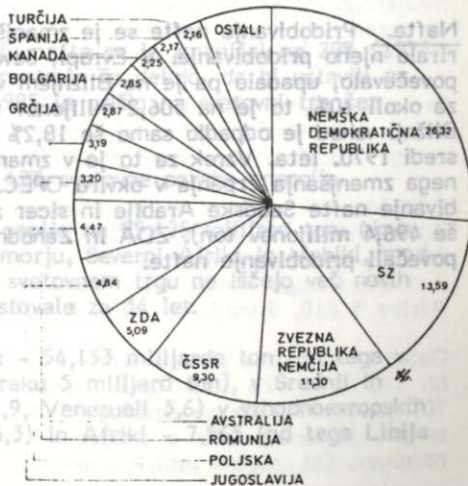
2.977.000 tisoč ton = 100 %

VIR: FISCHER-WELT ALMANACH 87

PRIDOBIVANJE RJAVEGA PREMOGA LETA 1984

1.126.000 tisoč ton = 100 %

VIR: FISCHER-WELT ALMANACH 87

Svetovna trgovina je 1984. leta zajela 321 milijonov ton črnega premoga, vključno s koksom. Največji kupci so bili Japonska - 88, Evropska gospodarska skupnost - 82 (iz držav v razvoju) in vzhodnoevropske socialistične države - 42 milijonov ton.

Pridobivanje premoga narašča v izvenevropskih državah, in sicer zaradi vedno večje potrebe po energiji (Kitajska, Indija, JAR) ter zaradi izvoza (Avstralija, JAR). V EGS so pridobivanje črnega premoga povečali zaradi stavk v britanskih premogovnikih. Kljub temu je to območje vezano na uvoz premoga iz držav v razvoju, potrebujejo ga veliko zaradi potreb termoelektrarn.

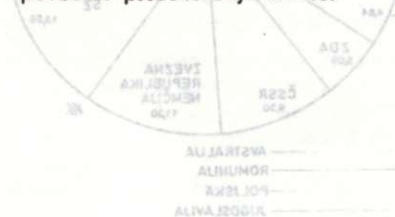
Delež črnega premoga v celotni energiji je 21,1%, delež pri svetovni proizvodnji električne energije pa je 31%.

Rjavi premog. Svetovne zaloge rjavega premoga cenijo na 2 900 milijard ton, od tega v Sovjetski zvezi 1 800, ZDA 650, Avstraliji 90, ZR Nemčiji 55 in NDR 28 milijard ton.

Pridobivanje rjavega premoga v 000 tonah:

	pridobivanje 1983	%	pridobivanje 1984	%
NDR	277 968	25,48	296 340	26,32
SZ	154 764	14,18	153 000	13,59
ZRN	124 284	11,39	127 296	11,30
ČSSR	102 408	9,39	104 712	9,30
ZDA	51 516	4,72	57 264	5,09
Jugoslavija	58 188	5,33	54 540	4,84
Poljska	45 528	4,17	50 376	4,47
Romunija	36 732	3,37	36 000	3,20
Avstralija	34 092	3,12	35 112	3,19
Grčija	30 336	2,78	32 376	2,87
Bolgarija	32 124	2,94	32 124	2,85
Kanada	22 224	2,04	25 344	2,25
Španija	24 300	2,23	24 420	2,17
Turčija	22 788	2,09	24 276	2,16
Svet	1 091 000		1 126 000	

Nafta. Pridobivanje nafte se je zmanjšalo za 1,7%, hkrati se je tudi prestrukturiralo njeno pridobivanje. V Evropi, Severni Ameriki in Afriki se je črpanje nafte povečevalo, upadalo pa je na Bližnjem vzhodu. Tu se je črpanje nafte zmanjšalo za okoli 10%, to je na 506,2 milijonov ton (1975 še 968,9 milijonov ton). Na Bližnji vzhod je odpadlo samo še 18,2% svetovnega pridobivanja nafte proti 40% sredi 1970. leta. Vzrok za to je v zmanjšanih možnostih zaradi vojne in dogovorjenega zmanjšanja črpanja v okviru OPEC. Močno se je 1985. leta zmanjšalo pridobivanje nafte Saudske Arabije in sicer za 28% na samo 165 milijonov ton (1980 še 496,4 milijonov ton). ZDA in Zahodna Evropa (v Severnem morju) sta močno povečali pridobivanje nafte.

Pridobivanje nafte v 000 tonah:

	pridobivanje 1983	%	pridobivanje 1984	%
SZ	616 000	22,37	613 000	21,68
ZDA	480 100	17,43	488 500	17,28
Saudska Arabija	249 200	9,05	228 700	8,09
Mehika	147 300	5,35	151 100	5,34
Velika Britanija	114 900	4,17	125 900	4,45
Kitajska	106 000	3,85	115 200	4,07
Iran	122 900	4,46	109 100	3,86
Venezuela	95 300	3,46	95 900	3,39
Kanada	76 800	2,79	83 300	2,95
Nigerija	61 000	2,21	68 000	2,40
Irak	46 800	1,70	58 700	2,08
Združeni ar. emirati	56 100	2,04	56 400	1,99
Indonezija	64 100	2,33	71 900	2,54
Kuvajt	53 400	1,94	57 300	2,03
Libija	53 300	1,93	51 700	1,83
Egipt	36 300	1,32	41 800	1,48
Norveška	30 500	1,11	35 000	1,24
Indija	25 100	0,91	28 000	0,99
Alžirija	30 700	1,11	29 700	1,05
Brazilija	16 900	0,61	22 800	0,81
Avstralija	19 600	0,71	23 400	0,83
Omen	18 600	0,67	20 000	0,71
Argentina	24 900	0,90	22 800	0,81
Malezija	18 500	0,67	21 000	0,74
Kotar	13 000	0,47	18 200	0,64
Ekvador	12 100	0,44	13 100	0,46
Angola	8 300	0,30	11 200	0,40
Romunija	11 600	0,42	12 000	0,42
Svet	2 754 000		2 827 000	

Delež članic OPEC (13 držav) pri pridobivanju nafte se je zmanjšal na 29% (1973 še 54%). Črpajo z manj kot polovičnimi možnostmi. To delajo, da bi ustavili padanje cene nafte na svetovnem trgu. Leta 1985 je prišlo na svetovni trg čez 60% nafte iz držav članic OPEC.

Nafta pokriva kljub zmanjšanju deleža okoli 42% svetovne porabe energije.

Svetovne zaloge nafte brez oljnih škrlavcev cenijo na 95,475 milijard ton. Nova nahajališča so odkrili predvsem v Severnem morju, Severni Afriki in Mehiki, medtem ko na Bližnjem vzhodu zaradi viškov na svetovnem trgu ne iščejo več novih nahajališč. Zaloge bi ob sedanji porabi zadostovale za 34 let.

Zaloge nafte so največje na Bližnjem vzhodu - 54,153 milijarde ton (od tega v Saudski Arabiji 23, Kuvajtu 12, Iranu 6 in Iraku 5 milijard ton), v Srednji in Južni Ameriki - 11,869 (od tega v Mehiki 6,9, Venezueli 3,6) v vzhodnoevropskih socialističnih državah - 8,629 (od tega SZ 8,3) in Afriki - 7,565 (od tega Libija

2,7, Nigerija 2,2, Alžirija 1,1). Južna in Vzhodna Azija in Avstralija imajo 5 milijard ton zalog (od tega Kitajska 2,5, Indonezija 1,1), Severna Amerika 4,645 (od tega ZDA 3,7) in Zahodna Evropa 3,581 milijard ton (od tega Velika Britanija 1,7, Norveška 1,4).

Zemeljski plin. Pridobivanje zemeljskega plina narašča zaradi energetskih potreb za 4,8% letno. Največja stopnja rasti je v Južni in Vzhodni Aziji in na Bližnjem vzhodu ter v Sovjetski zvezi, medtem ko pridobivanje zemeljskega plina v ZDA upada. Sovjetska zveza je največji proizvajalec.

Pridobivanje zemeljskega plina v 000 m³:

	pridobivanje 1983	%	pridobivanje 1984	%
SZ	535 911	34,16	587 000	34,69
ZDA	464 500	29,61	490 500	28,99
Nizozemska	80 800	5,15	81 500	4,82
Kanada	68 500	4,37	76 000	4,49
Velika Britanija	39 700	2,53	40 400	2,39
Indonezija	20 800	1,33	30 100	1,78
Romunija	3 960	2,52	37 900	2,24
Alžirija	35 600	2,27	38 500	2,27
Mehika	31 100	1,98	29 400	1,74
Norveška	25 300	1,61	27 200	1,61
Kitajska	19 800	1,26	18 000	1,06
Iran	8 900	0,97	13 500	0,80
Venezuela	16 200	1,03	17 300	1,02
ZR Nemčija	17 700	1,13	18 500	1,09
Argentina	12 600	0,80	14 000	0,83
Italija	13 100	0,83	13 800	0,81
Avstralija	11 900	0,76	12 600	0,74
Svet	1 568 600		1 691 900	

Veliko zemeljskega plina vsako leto zažgejo. Podatki za 1984. leto govore o 120 milijardah m³ požganega plina. Gre za tisti plin, ki ga pridobivajo pri nafti, pa ga zaradi slabih prometnih pogojev še ne morejo izkoristiti. Države OPEC tako uničijo čez 50% zemeljskega plina.

Dokazane zaloge so v letu 1985 čez 98 795 milijard m³. Povečale so se zaradi novo odkritih nahajališč v Severnem morju, Sibiriji in v Vzhodni Aziji. Poznane zaloge zadoščajo ob sedanji porabi še za 56 let.

Približno 43% zalog zemeljskega plina ima Sovjetska zveza (42 475 milijard m³), Bližnji vzhod ima 24 845 milijard m³ (od tega Iran 13 310 in Saudska Arabija 3 425), Severna Amerika 8 405 milijard m³ (od tega ZDA 5 580 in Kanada 2 825), Zahodna Evropa 6 485, Južna Azija, Daljnji vzhod in Avstralija 5 765 milijard m³, Afrika 5 610, Srednja in Južna Amerika 5 355 milijard m³.

Delež zemeljskega plina v svetovni proizvodnji energije raste od 1970. leta, ko je bil 19,5%, na 22% 1985. leta. Poraba zemeljskega plina je močno koncentrirana. 70% porabe odpade na Severno Ameriko in Sovjetsko zvezo. Trgovina z ostalim svetom je zaradi težav s prevozom slabo razvita. Omejena je na nekaj večjih porabnikov. Od celotne proizvodnje pride na svetovno tržišče 13% zemeljskega plina.

PRIDOBIVANJE NAFTE LETA 1984

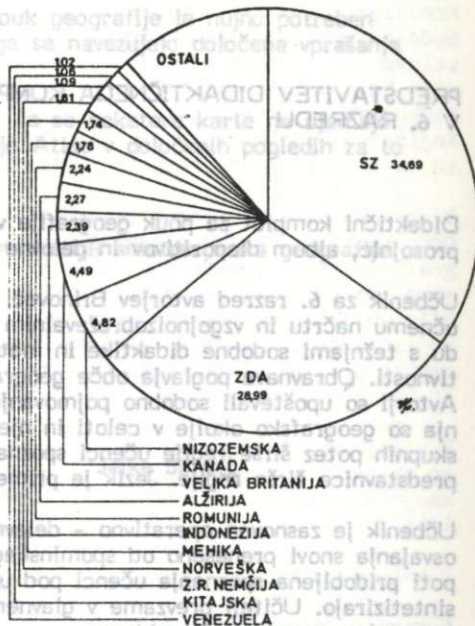
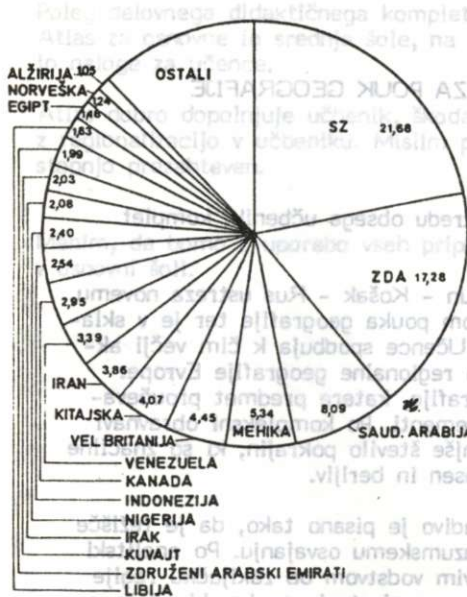
2.827.000 tisoč ton = 100 %

VIR: FISCHER-WELT ALMANACH 87

PRIDOBIVANJE ZEMELJSKEGA PLINA LETA 1984

1.690,900 mrd. m³ = 100 %

VIR: FISCHER-WELT ALMANACH 87

Najpomembnejši izvozniki so SZ 30%, Nizozemska 17%, Norveška 14%, Kanada 10%, Alžirija 10% in Indonezija 8% svetovnega izvoza.

Najpomembnejši uvozniki so Japonska 19%, ZR Nemčija 18%, ZDA 15%, Francija 12% in Italija 8% svetovnega uvoza.

Posebaj izpostavljeni so pojmi, ki so razloženi tako, da jih učencem razumsko sprejme. Ob zaključku poglavja pa so poudarjene temeljne vsebine.

Pojem učbenika se v didaktičnem kompletu še:

a) album dispozitivov, kjer so slike vsebinsko prilagojene razpozdilni učne snovi v učbeniku. Dispozitiv učbenik dopolnjuje in omogoča utemeljitev nekaterih informacij, ki so uporabne pri pridobivanju novega znanja, po- navšaj, utemeljuje določena pojma ali kot izhodišče za razgovor ali diskusijo.

Slavko Brinovec

Navedla in spremni tekst je podal in učitelju omogoča, da po učenem tudi vizualno dobro predstavi določeno pokrajino ali kraj kot dopolnilo oprav- vane teme. Torej nadomesti neposredno opazovanje, ki v velik večini pri- metov ni mogoče.

b) komplet proročje je sestavljen iz treh delov: neme Karte Evrope, naravno- geografski in družbenogeografski elementi ter evropske regije. Proročnice se neposredno navezujejo na učbenik in zemljevide, ki so v njem. Učenec omogoča spoznavanje in primerjanje medsebojnih zvez in odvisnosti med posameznimi elementi in dejavnostmi.

ocene in poročila

PREDSTAVITEV DIDAKTIČNEGA KOMPLETA ZA POUK GEOGRAFIJE V 6. RAZREDU

Didaktični komplet za pouk geografije v 6. razredu obsega učbenik, komplet prosojnic, album diapozitivov in delovne liste.

Učbenik za 6. razred avtorjev Brinovec - Fortun - Košak - Rus ustreza novemu učnemu načrtu in vzgojnoizobraževalnim smotrom pouka geografije ter je v skladu s težnjami sodobne didaktike in metodike. Učence spodbuja k čim večji aktivnosti. Obravnava poglavja obče geografije in regionalne geografije Evrope. Avtorji so upoštevali sodobno pojmovanje geografije, katere predmet proučevanja so geografsko okolje v celoti in njegovi elementi. Po kompleksni obravnavi skupnih potez širše regije učenci spoznajo manjše število pokrajin, ki so značilne predstavnice širše regije. Jezik je primeren, jasen in berljiv.

Učbenik je zasnovan operativno - delavno. Gradivo je pisano tako, da je težišče osvajanja snovi preneseno od spominskega k razumskemu osvajanju. Po analitski poti pridobljena spoznanja učenci pod učiteljevim vodstvom ob zaključku regije sintetizirajo. Učitelj prevzame v glavnem vlogo organizatorja pouka, ki pa je v tem zelo pomembna in zahtevna.

Učenec v učbeniku dobi poleg besednega sporočila enakovredne odgovore tudi v slikovnem gradivu, tematskih kartah in grafičnih prikazih. Opazovalne naloge in didaktično preiščljeno postavljena vprašanja učence usmerjajo k samostojnemu opazovanju geografskih komponent, k usmerjenemu miselnemu sklepanju in iskanju vodilnih sestavin. S pomočjo informacij in dejstev mora učenec sam priti do splošitev.

Posebej izpostavljeni so pojmi, ki so razloženi tako, da jih učenec razumsko sprejme. Ob zaključku poglavij pa so poudarjene temeljne vsebine.

Poleg učbenika so v didaktičnem kompletu še:

- a) album diapozitivov, kjer so slike vsebinsko prilagojene razporeditvi učne snovi v učbeniku. Diapozitivi učbenik dopolnjujejo in omogočajo utemeljitev nekaterih informacij. Slike so uporabne pri pridobivanju novega znanja, ponavljanju, utrjevanju določenega pojma ali kot izhodišče za razgovor ali diskusijo.
Navodila in spremni tekst je bogat in učitelju omogoča, da bo učencem tudi vizuelno dobro predstavil določeno pokrajino ali kraj kot dopolnilo obravnavane teme. Torej nadomesti neposredno opazovanje, ki v veliki večini primerov ni mogoče;
- b) komplet prosojnic je sestavljen iz treh delov: neme karte Evrope, naravno-geografski in družbenogeografski elementi ter evropske regije. Prosojnice se neposredno navezujejo na učbenik in zemljevide, ki so v njem. Učencem omogočajo spoznavanje in primerjanje medsebojnih zvez in odvisnosti med posameznimi elementi in dejavniki.

Metodična navodila vsebujejo kratko vsebino prosojnice, zgradbo, metodo za uporabo ter naloge in vaje za aktivno dejavnost učencev;

- c) delovni listi, ki predstavljajo sistem nemih kart, omogočajo samostojno delo učencev, razvijajo sposobnost orientacije in prostorske predstave.

Poleg delovnega didaktičnega kompleta za pouk geografije je nujno potreben Atlas za osnovne in srednje šole, na katerega se navezujejo določena vprašanja in naloge za učence.

Atlas dobro dopolnjuje učbenik, škoda je le, da se nekatere karte ne ujemajo z regionalizacijo v učbeniku. Mislim pa, da je Atlas v določenih pogledih za to stopnjo prezahteven.

Menim, da bomo z uporabo vseh pripomočkov dosegli smotre pouka geografije v osnovni šoli.

Jelka Simčič

Leta 1985 je Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani pričel izdajati periodično publikacijo "Dela". Dela bodo domačim in tujim geografom posredovala izsledke znanstveno-raziskovalnega dela, zlasti aktualnih tem članov Oddelka za geografijo. Nova revija bo omogočila pretok informacij najširšemu krogu geografov tudi preko izmenjave te revije z jugoslovanskimi in svetovnimi geografskimi revijami. Knjižnica Oddelka za geografijo pošilja dela že 95 geografskim ustanovam in na ta način širi in bogati lastni knjižni fond.

V prvi številki je objavljena Bibliografija v tujini objavljenih del članov Oddelka za geografijo 1945-1984, ki jo je pripravila Janja Turk. Bibliografija zajema geografska dela, ki so bila objavljena v tujem ali slovenskem jeziku v tujini. V bibliografiji je 195 bibliografskih enot, ki so bile objavljene v 22 državah. Obsega 25 strani uvodnih in metodoloških pojasnil dopolnjenih s tabelami in grafikoni ter zemljevidoma. Na 62 straneh so bibliografske enote razvrščene v tri kazala: vsebinsko, avtorsko in kazalo držav, v katerih so objavljena dela članov Oddelka za geografijo.

V vsebinskem kazalu se odraža pestrost raziskovalnega dela. Najštevilnejši so prispevki geografije krasa, agrarne geografije, problematike narodnih manjšin in turistične geografije. Število objav v tujini je naraščalo iz leta v leto in doseglo višek leta 1984 z 22 objavljenimi prispevki.

V avtorskem kazalu so po abecednem vrstnem redu zbrani prispevki 15 avtorjev.

V kazalu držav so bibliografske enote razvrščene po posameznih državah. Najpogostejše so objave v ZRN, Italiji in Avstriji. Veliko število držav, v katerih so objavili dela, je v tesni povezavi z geografskimi prireditvami (svetovni geografski kongresi ...), kot tudi z rednimi stiki Oddelka za geografijo s sorodnimi ustanovami v Münchnu, Frankfurtu, krepijo se stiki s Celovcem in Dunajem.

V letu je izšla druga številka revije Dela z naslovom "Geografsko proučevanje uvajanja celične proizvodnje na Koroškem. Uredil jo je Mirko Pak. Na 91 straneh so zbrani rezultati enoletnega raziskovalnega dela o prostorskih pogojih za lokacijo prostorsko dislociranih proizvodnih celicah na Koroškem. Pobuda za raziskavo je prišla iz Železarne Ravne na Koroškem. Prve raziskave so stekle že v letu 1984, nadaljevale se bodo v srednjeročnem obdobju 1986-1990. Raziskovalni projekt vodi Vladimir Klemenčič. V drugi številki Dela so objavljeni prispevki članov Oddelka za geografijo, ki sodelujejo v tem projektu.

Vladimir Klemenčič v svojem prispevku "Prostorski dejavniki za lokacijo proizvodnih celic na območju KS Črna na Koroškem" predstavi teoretično in metodološko zasnovanost raziskave v krajevni skupnosti Črna na Koroškem. Rezultati prvih demogeografskih analiz in anket zaposlenih v Železarni Ravne, brezposelnih in delavcev na začasnem delu v tujini ter analize stavbnega fonda anketiranih, so pokazale sorazmerno veliko število lokacij, ki so primerne za celično proizvodnjo. S prihodnjimi raziskavami želijo oblikovati celoten sistem lokacij, primernih za proizvodne celice. Nova oblika proizvodnje po mnenju avtorja lahko v prihodnosti zaustavi praznejše hribovskih območij KS Črna in zagotovi enakomernejšo poselitev in raz-

poreditev gospodarskih dejavnosti.

Igor Vrišer v svojem prispevku "Industrializacija koroške regije" ugotavlja, da se je koroška regija (občine Dravograd, Radlje, Ravne in Slovenj Gradec) industrializirala že v 19. stoletju. Industrija se je koncentrirala v Mežiški dolini ter manjših krajih - Dravograd, Slovenj Gradec, Muta, Mislinja. Največji razmah je v novi Jugoslaviji doživljala lesna industrija, rudnik svinca, v povojnem obdobju pa se je okrepilo železarstvo, lesna industrija ter nekatere druge panoge. Energijo so zagotovile štiri nove hidroelektrarne na Dravi. Koroška regija se po deležu zaposlenega prebivalstva v industriji s 44,5% uvršča med 12 slovenskimi regijami na tretje mesto. V regiji je najbolj industrializirana občina Ravne, na zadnjem mestu pa je radeljska občina. To stanje potrjuje tudi lokacijski koeficient, ki kaže, da je ravenska občina po industrializaciji nad slovenskim povprečjem. Koroška industrija se je po vojni prestrukturirala. Poleg tradicionalnih panog - črne, barvaste metalurgije in lesne industrije, so se razvile nove dejavnosti (kovinska, strojna ...), ki so zaposlile tudi žensko delovno silo. Industrializacija je povzročila tudi socioekonomske spremembe prebivalstva. Število prebivalstva zmerno narašča, krepi se deagrari-zacija - na kmetih je le še 8,3% prebivalcev. Avtor ugotavlja, da je delež aktivnega v industriji zaposlenega prebivalstva z nad 50% dosegel stopnjo, ko je možno predvideti relativen padec deleža industrijskega prebivalstva na račun razvoja ostalih dejavnosti. Pričakovati je prestrukturiranje industrije k tehnološko intenzivnim panogam. Na zaključku prispevka je predstavljen model prostorske razmestitve industrije.

Anton Gosar v prispevku "Opredelitev dnevne migracije v občini Ravne na Koroškem s posebnim ozirom na možnost celične proizvodnje" na osnovi števila vseh dnevnih migrantov Železarne Ravne v koroški regiji in prepletenostjo dnevne migracije Železarne z migracijami v druge ustanove in obrate v občini Ravne, opredeli naselja, najprimernejša za celično proizvodnjo. V desetletnem obdobju med popisoma prebivalstva 1971-1981 se je v občini Ravne na Koroškem povečalo število in delež dnevnih migrantov. V letu 1981 je migriralo 52% aktivnih prebivalcev oziroma od 43 naselij vsa razen enega. Dnevna migracija je kar v 11 krajih izključna oblika zaposlitve - to so kraji, od koder se dnevno vozi na delo več kot 60% aktivnega prebivalstva. Analiza dnevne migracije je pokazala, da je celična proizvodnja najprimernejša oblika zaposlitve tam, kjer dnevna migracija pomeni časovno preobremenitev, prostorsko oddaljenost in ekonomsko neutemeljen izdatek. Celična proizvodnja je umestna v krajih, ki so oddaljeni 10 km od primarnega in 5 km od sekundarnega zaposlitvenega centra, delež dnevnih migrantov presega 80% aktivnega prebivalstva in na lokacijah, od koder že sedaj dnevno migrira na delo v druge kraje več kot 50 delavcev. Kot primerna naselja za celično proizvodnjo predlaga naselja Koprivna, Ludranski vrh, Topla, Podpeca, Črna, Strojna, Zg. Jamnica in Belšak.

Marijan Klemenčič v prispevku "Socialnoekonomska in prostorska problematika samotnih kmetij v KS Črna" proučuje samotne kmetije kot posebno obliko poselitve v tem delu Koroške. Samotne kmetije so posebna oblika poselitve, ki sloni na bolj ali manj gospodarsko samostojnih in prostorsko izoliranih ali vsaj med seboj povezanih enotah. V KS Črna se poleg samotnih kmetij pojavljata še dva naselbinska tipa: sklenjena poselitev v dnu dolin ter poselitveno žarišče (jedro) Črna. Avtor analizira starostno in poklicno sestavo prebivalstva, starostno sestavo in socialno strukturo gospodinjstev. Glede možnosti vključitve gospodinjstev v celično proizvodnjo je analiza

izluščila štiri skupine gospodinjstev: delovno potencialna gospodinjstva - aktiven vsaj en član gospodinjstva, ugodne demogeografske značilnosti. V tej skupini je 70% vseh gospodinjstev KS Črna. Drugi tip so delovno pogojna gospodinjstva - na voljo je delovna sila, vendar s slabšimi demografskimi potezami, v tej skupini je 11% gospodinjstev. Delovno neprimerna so tista gospodinjstva, v katerih živi le ostarela delovna sila ali neaktivni člani. V to skupino sodi 16% gospodinjstev. Delovno perspektivna gospodinjstva so v KS Črna le tri, karakterizira jih to, da nimajo aktivnega prebivalstva, otroci pa so perspektiven kader za celično proizvodnjo.

Prometnogeografski položaj posameznih krajev je eden od pomembnih faktorjev za lokacijo proizvodnih celic. Andrej Černe v prispevku "Prometnogeografski položaj krajev v KS Črna" je na osnovi tipološkega grafikona cestnega omrežja določil medsebojno cestno povezanost posameznih krajev ter njihovo medsebojno prometno dostopnost v obstoječem cestnem omrežju KS Črna. Medsebojna primerjava prometne dostopnosti na osnovi števila cestnih zvez s prometno dostopnostjo na osnovi cestne razdalje med kraji izloči pet krajev Boštel, Črna, Pristava, Skrubi in Šmelc, ki so s prometnogeografskega vidika primernejši za lokacijo proizvodnih celic v KS Črna.

Prispevek Mirka Paka "Prostorska organizacija družbene infrastrukture v občini Ravne s posebnim ozirom na KS Črna" prikaže osnovne značilnosti družbene infrastrukture v tem območju. Družbena infrastruktura, ki zajema trgovino, obrt, upravo, zdravstvo, šolstvo, pošto in še druge družbene ustanove, je v tesni povezavi z načinom poselitve. Koncentrirana je na majhnem prostoru v dolini reke Meže. 93% vseh prodajaln je v dolini, Črna in Ravne na Koroškem sta najpomembnejša centra. Obe naselji imata široko gravitacijsko zaledje, saj je v okolici veliko naselij brez obratov oskrbe. V Črni, po anketi prebivalcev, pogrešajo obrate kratkoročne oskrbe, 52% prebivalcev pa je nezadovoljnih s kvaliteto preskrbe. Črna je usmerjena v kratkoročno oskrbo prebivalstva. Ustvarjeni promet ne kaže potrebe po novih trgovinah, potrebna je le izboljšava obstoječe oskrbe (večja izbira blaga, rednejša dobava ...).

Dušan Plut, Darko Radinja in Marcel Kompare v prispevku "Naravne in tehnično-ekonomske osnove za male HE v Zgornji Mežiški dolini" predstavijo rezultate projektne študije, v kateri so proučili pokrajinske (geografske) in osnovne tehnično-ekonomske dejavnike za izbor lokacij za male hidroelektrarne. Zgornje Pomežje ima bogat hidroenergetski potencial, ki je v celoti še neizkoriščen. Izkoriščanje tega energetskega vira bi prineslo dodatno energijo za potrebe gospodinjstev in načrtovane celične proizvodnje. Izgradnja MHE bi izkoristila nekdanje energetske vire (mline, žage na Zg. Meži) ter ugodne pokrajinske poteze (gostota mreže vodotokov, veliko reliefno energijo, rečne režime ...). Glede na pretok, ekonomsko-tehnične in naravovarstvene omejitve so vodne tokove Zgornjega Pomežja razdelili v štiri skupine. Najprimernejše so lokacije v prvi skupini, kamor so uvrstili Zg. Mežo, srednjo Koprivno in spodnji Repov potok. Na teh vodotokih je možna izgradnja MHE z močjo 15 do 50 kW. Avtorji so tudi določili pet najprimernejših lokacij za MHE.

Kmečki turizem postaja vse pomembnejša gospodarska panoga na gorskih kmetijah po Sloveniji in tudi v občini Ravne na Koroškem. Turizem je ena izmed dodatnih možnosti za zaslužek v kmečkih gospodinjstvih, pripomore lahko k izboljšanju gospodarskega položaja in posodabljanja bivalnih pogojev kmečkih gospodarstev. Matjaž Jeršič v prispevku "Kompatibilnost turizma

na kmetiji in proizvodnje v celičnih obratih" proučuje možnosti za usklajen razvoj kmečkega turizma in celične proizvodnje v občini Ravne na Koroškem. V tej občini se s kmečkim turizmom ukvarja 10 kmetij, del kmetij nudi turistom in izletnikom le "domačo hrano in pijačo", drugi del nudi gostu večdnevno bivanje s polnim penzionom. Kmečki turizem se lahko razvija tam, kjer so za to dani posebni pogoji - dovolj delovne sile za to dejavnost, rekreacijske naprave, zanimivi naravni objekti ..., ki privlačijo in izpolnjujejo njihove fizične ali psihične nagibe. Uvajanje celične proizvodnje lahko pride v navzkrižje s turistično dejavnostjo na kmetijah. Interesi so si lahko v medsebojnem nasprotju - hrup, smrad, neprimerni objekti, urejenost okolice pri objektih celične proizvodnje. Avtor meni, da je za uspešen razvoj obeh dejavnosti potrebno proučiti vse elemente součinkovanja med kmečkim turizmom in proizvodnjo v celičnih obratih.

Franc Lovrenčak v prispevku "Geografske značilnosti gozdne vegetacije v KS Črna" predstavi gozd v vsej funkciji. Z gozdom je preraščen večji del KS Črna. Gozd nudi dodaten zaslužek gospodinjstvom, ki se pretežno ukvarjajo s kmetijstvom. Degradacijski učinki onesnaženega zraka se kažejo tudi v gozdovih krajevne skupnosti Črna. Anketa lastnikov gozdov je pokazala, da so manj prizadeti gozdovi v Koprivni, Bistri in Ludranskem vrhu, kjer gozd izkoriščajo za les. Na drevju pa še ni opaznih sledov onesnaženja zraka oziroma erozije prsti v gozdu. Erozija in poškodbe na drevju so opazne v večjem obsegu v Javorju, Podpeci in Črni. Dodatni vir zaslužka lahko gozd nudi prebivalcem Koprivne, Bistre in deloma v Ludranskem vrhu. V Črni, Javorju in Podpeci pa bi se ekonomska vloga gozda povečala z odstranitvijo onesnaževalcev zraka z žveplovim dioksidom.

V tretji številki revije Dela so objavljeni referati s posvetovanja 0 razmerju med geografijo in etnologijo, ki je bil aprila 1986 v Ljubljani. Posvetovanje sta na Oddelku za geografijo filozofske fakultete v Ljubljani organizirala Zveza geografskih društev Slovenije in Slovensko etnološko društvo. Za posvetovanje so pripravili dvanajst referatov, od tega sedem s področja geografije. V reviji so objavljeni tudi diskusijski prispevki udeležencev posvetovanja.

Igor Vrišer je v referatu "Geografija in etnologija" prikazal genezo odnosa med geografijo in etnologijo s teoretičnega vidika. Slavko Kremenšek govori v referatu "H genezi razmerja med etnologijo in geografijo" o razvojni poti etnologije in geografije skozi stoletja. Milan Natek v referatu "Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja - 20. stoletje in geografija" primerja etnološko topografijo z geografijo. Vladimir Klemenčič v referatu "Problemi narodnosti in narodnih manjšin v procesu urbanizacije z vidika geografije predstavi dosedanja proučevanja narodnosti in narodnih manjšin na obeh straneh meje in posebej na narodnostno mešanih območjih. Zmago Šmitek v referatu "Geografski determinizem in raziskovanje neevropskih kultur" razmišlja o pojavu geografskega determinizma (ideje o človekovi biološki in kulturni odvisnosti od naravnega okolja) v geografiji in etnologiji. Mirko Pak je v članku "Elementi geografije in etnologije v proučevanju urbanega prostora" ovrednotil najnovejše etnološke in geografske raziskave urbanega prostora. "Multidisciplinarni pomen zbiranja ljudskega znanja o lokalnem okolju" je referat Ivana Gamsa. V prvem delu navede primere vrednotenja in posredovanja ljudskega znanja o lokalnem okolju, v drugem pa predstavi primere najbolj razširjenih ostankov dolgotletnega človekovega posega v okolje. Mojca Ravnik v referatu "Izsledki geografskih raziskav in kulturna dediščina v zaledju koprške občine" pri-

kaže pojave, ki jih proučuje geografija in so v tesni povezavi z varstvom kulturne dediščine. Izsledke dolgoletnih raziskav hribovskih kmetij z vidika geografskega proučevanja in vrednotenja je Drago Meze strnil v referatu "Spremembe v hribovski kmečki kulturni pokrajini". Jurij Senegačnik v referatu "Planinsko gospodarstvo naših Alp v luči dosedanjih etnoloških in geografskih raziskav" opozarja na nujnost multidisciplinarnega pristopa pri proučevanju planinskega pašništva. Andrej Dular v referatu "Geografija in etnologija na mladinskih raziskovalnih taborih v Beli krajini" predstavi etnološko in geografsko delo mladih raziskovalcev na mladinskih taborih v Beli krajini od 1979 do 1985. Krnel-Umek Duša v prispevku "Domoznanska dokumentacija med etnologijo in geografijo" predstavi ustanove, ki hranijo geografske in etnološke podatke.

Janja Turk

Geografski raziskavi in kulturna dediščina v razpisu koprske občine" pri-
delu razpisov, ki se nanašajo na etnološko in geografsko delo mladih raziskovalcev na mladinskih taborih v Beli krajini od 1979 do 1985. Krnel-Umek Duša v prispevku "Domoznanska dokumentacija med etnologijo in geografijo" predstavi ustanove, ki hranijo geografske in etnološke podatke.

Geografsko društvo Slovenije oziroma od leta 1986 Zveza geografskih društev Slovenije že od leta 1920 izdaja revijo Geografski vestnik. V letu 1986 je izšel že 58. letnik. Zadnji letnik je uredil Darko Radinja. Na 177 straneh so prispevki razvrščeni v naslednje tematske skupine: razprave, razgledi, književnost in kronika. Prispevki so v razpravah in razgledih opremljeni s povzetki v angleškem jeziku.

V tematski skupini "razprave" je zbranih šest prispevkov slovenskih geografov. Danilo Furlan je že v zadnjih dveh letnikih Geografskega vestnika pisal o klimatogeografiji Jugoslavije - jakosti vetra in oceni njegove energetske vrednosti ter skladnosti padavinskih singularitet v Jugoslaviji. V Geografskem vestniku 1986 pa je njegova študija "Okvirna podoba o toči in sodri v Jugoslaviji". Študija obravnava letno pogostost dni s sodro in točo, deloma pa tudi mesečno in dnevno razporeditev. Točo imenujemo padavine - ledena zrna, najčešče nepravilnih oblik, če je premer zrn manjši od 5 mm, govorimo o sodri. Toča in sodra se najpogosteje pojavljata nad kopnim zmernih geografskih širin. Bolj pogosti sta nad golimi površinami kot nad gozdovi. Na osnovi opazovanj na 143 postajah za obdobje 1951-1970 avtor ugotavlja, da imajo obala in zaledje ter nekateri predeli v Julijskih Alpah povprečno frekvenco toče in sodre višjo od 5 dni, na Triglavu celo 10 dni. Najnižja frekvenca pod 1,5 dni na leto pa se pojavlja v pasu od Maribora do Gevgelije. V Sloveniji se toča in sodra pojavljata kar v 89% vseh pojavov v juniju in juliju. Preko dneva pa so najpogostejši pričetki obeh pojavov med 14. in 16. uro.

Migracije prebivalstva so značilnost današnjega sveta. Prisotne so tudi v Jugoslaviji. SR Slovenija ima izrazit pozitiven migracijski saldo. Slovenija je priselitetveno območje, največ je mladih migrantov. Zaradi migracij prebivalstva pa se je deloma spremenila starostna struktura in narodnostna struktura prebivalstva. Do teh ugotovitev je prišel Vladimir Kokole v študiji "Migracije v SR Slovenijo iz drugih republik in narodnostna sestava njenega prebivalstva". V tem prispevku analizira migracije s pomočjo etnične sestave prebivalstva po občinah in regijah po popisu prebivalstva za leto 1971 in 1981. Ob popisu prebivalstva je bilo v Sloveniji največ migrantov Hrvatov - 2,9% vsega prebivalstva Slovenije. Visok delež Hrvatov je v obmejnih občinah s SR Hrvatsko ter v industrializiranih in urbaniziranih regijah. Srbov je bilo v SR Sloveniji leta 1981 42 181, v primerjavi z letom 1971 je njihovo število naraslo - indeks 206. Največja koncentracija srbskega prebivalstva je v osrednjeslovenski regiji ter v petih ljubljanskih občinah. Muslimanskega prebivalstva je v Sloveniji 0,71% vsega prebivalstva. Indeks med zadnjima popisoma prebivalstva je 416. Avtor ugotavlja, da je ogromna večina priseljenih muslimanov iz Bosne in Hercegovine. Največja koncentracija tega prebivalstva je v občinah Jesenice in Titovo Velenje. Število Črnogorcev in Makedoncev je največje v osrednjeslovenski regiji. Delež Makedoncev je nadpovprečno visok v obalno-kraški regiji. Priseljencev albanske narodnosti je pri nas 0,1%, najpogosteje se naseljujejo v urbanih aglomeracijah.

Milan Natek v prispevku "Prebivalstvo hribovskih kmetij v zgornjem Pomežju leta 1985 in njihova razporeditev po višinskih pasovih" analizira demografske značilnosti hribovskih kmetij. Na osnovi metodologije za proučevanje hribovskih kmetij v Sloveniji je obdelal 81 kmetij, ki so imele

vse nad 10 ha zemljiške posesti, kmetije pa so ležale nad 600 m nadmorske višine. Avtor ugotavlja, da se gospodarska in prebivalstvena podoba hribovskih kmetij menja. Kljub temu, da so kmečka gospodarstva med največjimi v Sloveniji, ne morejo nuditi zadovoljivih pogojev za življenje. Veliko mladih ljudi se je zaposlilo v neagrarnih dejavnostih, le maloštevilni nameravajo nadaljevati s kmetovanjem. Nekoč je velikost kmetije opredeljevala trdnost kmetije, danes pa imajo odločilno vlogo ljudje. Prebivalci zgornjega Pomežja so že v preteklosti našli kruh v neagrarnih dejavnostih - rudniki, fužine. Prestrukturiranje prebivalstva se nadaljuje in vpliva tudi na pokrajino (propadanje kmetij, spremembe v kmetijski usmerjenosti ...).

Mirko Pak in Valentin Trilar v prispevku "Problematika trgovine na Gorenjskem" obravnavata omrežje in strukturo trgovin na Gorenjskem. Trgovine analizirata s pomočjo naslednjih kazalcev: površina trgovin na prebivalca, vrednost ustvarjenega prometa na površino trgovine in vrednost prometa na prebivalca. Trgovine za kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno oskrbo sta proučila po občinah, krajevnih skupnostih ter regionalnih in lokalnih oskrbnih centrih. Ugotovila sta, da je na Gorenjskem trgovina skoncentrirana v občinskih in regionalnih središčih. Občinska središča so pomanjkljivo opremljena s trgovinami za srednjeročno in dolgoročno oskrbo prebivalstva, do izraza pa prihaja tudi neskladje med naglo urbanizacijo okolice občinskih središč in njihovo oskrbno funkcijo.

Na Pokljuki, visoki kraški planoti na vzhodnem obrobju Julijskih Alp, se prepletata dve dejavnosti: planinsko pašništvo ter počitniški turizem. Prva nudi pašniško zaledje vsem v Zgornji Bohinjski dolini in Blejskem kotu. Druga dejavnost pa nudi možnost za rekreacijo in turizem prebivalstvu Gorenjske ter Ljubljanske kotline. Nasprotja so toliko bolj pereča, ker je Pokljuka postala robni del Triglavskega narodnega parka in velja zanjo nekoliko omiljen varstveni režim. Maja Plemelj v študiji "Analiza razvojnih možnosti za planinsko pašništvo in počitniška bivališča na Pokljuki" obravnava dileme razvoja teh dveh dejavnosti. Planinsko pašništvo je stara oblika gospodarjenja na Pokljuki. Neskladja med planinskim pašništvom in gozdarstvom so bila že v preteklosti, v zadnjem času pa so se nasprotja poglobila še zaradi turistične dejavnosti - gradnje počitniških bivališč. Avtorica je na osnovi 11 zbranih kazalcev (velikost planine, način oskrbe z vodo, trajanje pašne sezone, opremljenost planine, dostopnost, stalež živine ...) ovrednotila planine na Pokljuki in jih razvrstila v štiri kategorije. Prednost pri razvoju naj bi imele bohinjske planine - Uskovnica, Goreljek in Praprotnica. Manj primerne kmetije pa bi popestrili s turizmom, neperspektivne planine pa bi opustili oziroma pogozdili. Vikendaštvo na Pokljuki je ovrednotila in analizirala s pomočjo literature in terenskega dela. Opredelila je značilnosti počitniških bivališč in njihove fiziognomske, funkcijske, ekonomske in socialne učinke.

Lojze Gosar je pripravil prispevek "Socialni indikatorji v regionalnem planiranju na primeru Gvajane". Študija predstavi glavne ugotovitve raziskave v Gvajani leta 1983. Izoblikovan je predlog za spremljanje socialnih kazalcev, ki postajajo vse pomembnejši v regionalnem planiranju. V študiji je predstavljeno 22 ukrepov, potrebnih za pospeševanje celovitega razvoja dežele.

V "razgledih" Geografskega vestnika Ivan Gams v terminološkem članku "Za kvantitativno razmejitve med pojmi gričevje, hribovje in gorovje" raz-

jasni te tri pojme s pomočjo literature ter da predlog za njihovo uporabo. Gričevje in hribovje v naši deželi loči nadmorska višina 200 m, računana od dna bližnje doline. Visokogorje je gorovje z mnogimi vrhovi nad klimatsko gozdno mejo. Nižja gorstva so sredogorja. Fluvialno razčlenjeno sredogorje pa imenuje hribovje.

Igor Vrišer v prispevku "Geografija - humanistična veda" predstavi geografijo tudi kot humanistično vedo. Zavzema se, da bi geografija kljub čedalje večji aplikativnosti ohranila pomen kulturne, humanistične in izobraževalne ved.

Dušan Plut v prispevku "Geografija in humana ekologija" predstavi razmerje med geografijo in ekologijo. Geografijo in sodobno ekologijo povezuje široko zasnovan predmet proučevanja - okolje in človek. Po mnenju avtorja je nujna obogatitev geografskega načina proučevanja z ekološkim pristopom.

Jiri Matyašek, geograf iz Brna, v prvem prispevku predstavi problematiko geografskih raziskav na področju geografije turizma, zlasti z definicijo pojma turizem. Avtor predlaga naslednjo formulacijo turizma: turizem je družbena aktivnost, ki izhaja iz premeščanja ljudi in izhaja iz njihovega zanimanja za bivanje izven stalnega oziroma začasnega bivališča ter mesta zaposlitve. Aktivnost je usmerjena v tiste dele geosfere, za katere so značilne soodvisnosti med pokrajinskimi prvinami, ki so sposobne pritegniti ljudi k spremembi bivalnega okolja. Obisk ljudi ni motiviran s trajno naselitno ali s pridobitno dejavnostjo.

V svojem drugem prispevku pa nas seznanja z novimi geografskimi raziskavami turizma v ČSSR.

Vsak letnik Geografskega vestnika v poglavju "književnost" bralce seznanja z novostmi na področju slovenske, jugoslovanske in tuje geografske književnosti.

V "kroniki" so obeleženi življenjski jubileji vidnih slovenskih geografov - šestdesetletnica Draga Mezeta in Vladimirja Klemenčiča ter spomin na pokojna geografa Ivana Rakovca in Branislava Bukurova.

Geografski vestnik bralce seznanja tudi z geografskimi prireditvami ter dejavnostjo Zveze geografskih društev Slovenije.

Janja Turk

društvene in druge vesti

ZVEZA GEOGRAFSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

LJUBLJANA, Aškerčeva 12/II

Komisija za geografsko vzgojo
in izobraževanje

Ljubljana, 11.3.1987

R A Z P I S

Komisija za geografsko vzgojo in izobraževanje pri Zvezi geografskih društev Slovenije razpisuje v okviru zborovanja slovenskih geografov od 15. do 17. oktobra 1987 v Postojni, naslednjo tematiko

1. Vloga geografije v vzgojno-izobraževalnem procesu
(položaj geografije v vzgojno-izobraževalnem procesu; odmevnost geografije v družbi)
2. Specifične geografske metode dela pri pouku geografije
(pomen neposrednega opazovanja in dela na terenu)
3. Teme za razpravo na okrogli mizi:
  1. Računalnik pri pouku geografije
  2. Metodična obravnava krasa na različnih stopnjah šolanja

Komisija bo upoštevala tudi druge predloge oz. tematiko. Referente prosimo, da prijavijo sodelovanje (naslov in napoved vsebine referata) do 15. aprila. Rok za oddajo referatov je 30. junij 1987. Obsegajo lahko največ 7 tipkanih strani. Prosimo, da pripravite kratke povzetke vsebin.

Prijave in referate oddajte ali pošljite na naslov: Maja Umek, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Aškerčeva 12/II. Predolgih ali prepozno prispelih prispevkov ne bomo mogli upoštevati pri pripravi Geografskega obzornika.

V "razgledih" Geografskega vestnika Ivan Čadež v terminološkem članku "Za kvantitativno razmejitev med pojmi gruščevje, hrabovje in gorovje" raz-

Jugoslovansko posvetovanje z mednarodno udeležbo

Pokrajinski učinki človekovih dejavnosti na življenjsko okolje

Spoštovani,

Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja bo naslednje leto organiziral jugoslovansko posvetovanje z mednarodno udeležbo: Pokrajinski učinki človekovih dejavnosti na življenjsko okolje. Posvetovanje bo med 22. in 26. septembrom 1987 na Bledu.

Osnovna tema in predlagana vsebina vsebina posvetovanja, kjer želimo osvetliti predvsem vrsto negativnih (pa tudi pozitivnih) učinkov človekovih dejavnosti (industrija, kmetijstvo, rekreacija, transport, bivanje) v različnih pokrajinskih enotah, je prav gotovo dovolj zanimiva za širok krog geografov in strokovnjakov sorodnih strok ter da ima tudi aplikativno vrednost, zato vas pozivamo, da se posvetovanja (z referatom ali brez) udeležite tudi vi oziroma sodelavci vaše inštitucije.

Posvetovanje sodi tudi med aktivnosti jugoslovanskih geografov v komisiji za okolje 1.3. pri SEV-u, zato upravičeno pričakujemo, da bo aktivno sodelovala tudi vrsta najvidnejših geografov iz vzhodno-evropskih držav. Nedvomno je nadvse koristno, da jugoslovanski geografi izmenjamo s tujimi strokovnjaki raziskovalne izkušnje, da medsebojno obogatimo svoje znanje ter da preverimo primernost uporabe nekaterih metod glede na specifične geografske karakteristike posameznih območij.

Vljudno prosimo referente, da nam do konca januarja 1987 sporočite naslove referatov, vaše referate (v obsegu cca 10 strani in povzetek 1 stran - v enem od svetovnih jezikov) pa pričakujemo do 15. aprila 1987, ker želimo publikacijo z vsemi materiali tiskati že pred posvetovanjem. Ker bodo na posvetovanju aktivno sodelovali tuji udeleženci, bo poskrbljeno tudi za simultano prevajanje.

Predlagamo naslednji program posvetovanja:

- 22.9. in 23.9. posvetovanje oziroma predstavitev referatov jugoslovanskih udeležencev in predstavnikov komisije za okolje pri SEV (iz Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Poljske, Vzhodne Nemčije, Madžarske in Bolgarije)
- 24.9. predlagamo 2 ekskurziji:
  1. terensko predstavitvijo negativnih učinkov raznovrstnih dejavnosti na primeru Gorenjske z ogledom tovarne športne opreme Elan
  2. ob sodelovanju italijanskih in avstrijskih strokovnjakov za varstvo okolja predstavitev te problematike na obmejnih območjih Italije in Avstrije

- 25.9. delovni sestanki in diskusija v manjših skupinah
- 26.9. okrogla miza in zaključek posvetovanja

Še enkrat, pričakujemo številno udeležbo ter vas vabimo na posvetovanje na Bled in vas lepo pozdravljamo.

Ljubljana, 11. 11. 1987

Za organizacijski odbor:

mag. Metka Špes

Osnovalna tema in predloga vsebina posvetovanja, ki jo želimo osvetliti predvsem vrsto negativnih (pa tudi pozitivnih) učinkov človekovih delavno-ekonomskih dejavnosti (industrija, metalurgija, transport, divjanje) v različnih pokrajinskih enotah, je prva gotova dovolj zanimiva za širok krog geografov in strokovnjakov sorodnih strok ter da ima tudi aplikativno vrednost, zato vas pozivamo, da se posvetovanje (v referatnem ali predstavnem) tudi vi oziroma sodelovalci tuji udeleženci.

Posvetovanje sodeluje tudi med aktivnostmi jugoslovanskih geografov v komisiji za okolje I.3. pri SEV-u, zato upravičeno pričakujemo, da bo aktivno sodeloval tudi vata predstavnik geografov iz vsakega evropskega države. Nedvomno je navedene koristno, da jugoslovanski geografi izmenjamo s tujimi strokovnjaki raziskovane izkušnje, da medsebojno ocenimo svoje znanje ter da preverimo primernost uporabe nekaterih metod ali da se specializirane geografske karakteristike dopolnijo.

VIJUNO PROSIMO REFERENTE, DA NAM DO KONCA JANUARJA 1987 SPODIŠTE NAZIVSKE REFERATOV, VAŠE REFERATE (V OBESEHU COO 10 STRANI IN POVEZEK 1 STRAN) V ENEM OD SVELOVNIH JEZIKOV (PA PRILAGAJTE DO 12. SEPTEMBRA 1987, KER ŽELIMO PUBLIKACIJO Z VSEMI MATERIALI IZJAVITI ŠE PRED POSVETOVANJEM, KER BODO NA POSVETOVANJU SKLJUNO SODELOVALI TUJI UDELEŽENCI, DO POSKLEPIH TUDI ZA SIMULTANO PREVAJANJE.

Komisija za okolje, ki jo vodi profesor dr. Matjaž Kravanja, oblikuje ob sodelovanju predstavniki jugoslovanskih geografov in in vsakega evropskega države. Rok za prejete referate je 10. junij 1987. Če imate kakršnokoli vprašanje, se obrnite na komisijo za okolje pri SEV-u, ki je v ulici 10. junij 1987, 1000 Ljubljana, Slovenija. Komisija za okolje pri SEV-u, ki je v ulici 10. junij 1987, 1000 Ljubljana, Slovenija.

1. tematsko predstavljajo negativnih učinkov razvojnih dejavnosti na primeru Goranske zveze, Čehoslovaške, Poljske, Vzhodne Nemčije, Madžarske in Bolavije).

2. ob sodelovanju italijanskih in avstrijskih strokovnjakov za varstvo okolja predstavitev je problematike na območjih Italije in Avstrije

POROČILO O DELU LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V LETU 1985

Ljubljansko geografsko društvo je bilo ustanovljeno na Ustanovnem občnem zboru 17.5.1984. Na zboru so bila sprejeta Pravila društva. V skladu z njimi je društvo pristopilo k Zvezi geografskih društev Slovenije. Društvo je v članjenih (plačuje članarino) 190 članov.

Uradno posluje društvo od 1.1.1986, ko je bilo vpisano v Register društev in je pri SDK dobilo lasten žiro račun.

Poročilo zajema delo društva v letu 1985. V navedenem obdobju je bilo težišče dejavnosti ljubljanskega geografskega društva (LGD) na organizaciji strokovno-poljudnih predavanj in strokovnih ekskurzij. V letu 1985 je bilo 7 ekskurzij. V spomladanskem času so bile izvedene ekskurzije v notranjost Koprškega primorja (23.3., strokovno vodstvo prof. V. Drobnjak), v Zgornje Pokolpje (13.4., strokovno vodstvo prof. A. Štimec, dr. D. Plut in prof. M. Gabrovec) in na Bloško planoto (26.5., strokovno vodstvo prof.dr. J. Kunaver in prof. P. Skoberne).

Med prvomajskimi prazniki smo organizirali sedemdnevno potovanje z ladjo, avtobusom in vlakom na Krf, v Epir in v Grški del Makedonije (28.4.-5.5., strokovno vodstvo prof. M. Gabrovec).

Ob koncu junija je bila enodnevna avtobusna ekskurzija po Ziljski dolini (23.6., strokovno vodstvo prof. L. Peterle). Ekskurziji v Bovško kotlino in na Kanin (strokovno vodstvo prof.dr. J. Kunaver) ter na manj znano Dobroveljsko planoto (strokovno vodstvo prof. M. Natek) sta bili izvedeni v jesenskem času (7.9. in 5.10).

Ekskurzij se je udeleževalo od 20-30 članov (in drugih prijavljenih); ekskurzije v Grčijo pa se je udeležilo 52 prijavljenih.

Za organizacijo in izvedbo obsežnega programa ekskurzij je skrbel prof. M. Gabrovec.

V letu 1985 je društvo pripravilo 5 predavanj. Dva predavatelja sta poročala o vtisih s potovanj v druge dežele: prof.dr. M. Vojvoda o Izraelu (19.11.) ter prof. S. Peterlin o nekaterih naravnih parkih v Evropi (30.5.). O lepotah in problematiki energetske izrabe Tare je predaval arhitekt M. Debelak.

Strokovni predavanji gosta iz Zagreba prof.dr. A. Bognarja o tektoniki plošč in reliefu sveta (7.5.) in geografov-planerjev prof.dr. I. Gosarja in prof. P. Mihevca o predvidenem razvoju Ljubljane do leta 2000 (21.2.), smo organizirali v sodelovanju z Znanstveno sekcijo Zveze GDS.

Učiteljem geografije in ostalim članom je bil namenjen enodnevni tečaj o uporabi mikroročunalnika pri pouku geografije. Ob sodelovanju prof. T. Ogrinc, ga je vodil mag. M. Orožen-Adamič.

Poleg navedene dejavnosti društva naj omenimo še stalno aktivnost naših članov v okviru sekcij Zveze GDS.

Kljub neprekinjenemu delovanju društva ter povečani propagandi, se krog udeležencev ekskurzij in obiskovalcev predavanj ni razširil. V naslednjem obdobju želimo pritegniti zlasti mlajšo generacijo geografov.

V letu 1986 bo društvo nadaljevalo z dosedanjimi oblikami dela. Strokovno poljudna predavanja bodo predvidoma vsak tretji torek v mesecu. Geografov, ki potujejo v manj znane dežele sveta, je vse manj. Zanimiva pokopisna predavanja ej težko zagotoviti. Zato so predlogi članov za sestavo programa predavanj dobrodošli. Za predavateljsko dejavnost skrbi v letošnjem letu mag. D. Natek - tel. 331-021, int. 58. Veseli bomo tudi pobud v ovtarbu zvezi z ostalimi oblikami dela v društvu.

Predsednik LGD: prof. dr. Matjaž Jersič
Tajnik LGD: Marjan Bat

1. letnik LGD: Marjan Bat
2. letnik LGD: Marjan Bat
3. letnik LGD: Marjan Bat
4. letnik LGD: Marjan Bat
5. letnik LGD: Marjan Bat
6. letnik LGD: Marjan Bat
7. letnik LGD: Marjan Bat
8. letnik LGD: Marjan Bat
9. letnik LGD: Marjan Bat
10. letnik LGD: Marjan Bat

11. letnik LGD: Marjan Bat
12. letnik LGD: Marjan Bat
13. letnik LGD: Marjan Bat
14. letnik LGD: Marjan Bat
15. letnik LGD: Marjan Bat
16. letnik LGD: Marjan Bat
17. letnik LGD: Marjan Bat
18. letnik LGD: Marjan Bat
19. letnik LGD: Marjan Bat
20. letnik LGD: Marjan Bat

UDK 911:371.3

Brinovec S.
64000 Kranj, YU, Srednja šola pedagoške, računalniške
in naravoslovno matematične usmeritve, Koroška c. 13

GEOGRAFSKE METODE PRI POUKU

V nizu metod neposrednega opazovanja in terenskega dela so predstavljene metode intervjuja in anketiranja, metoda zbiranja podatkov in metoda kartiranja. Ob vsaki metodi je prikazan tudi primer.

UDK 911:371.5:373.5(075)

Ferjan T.
61000 Ljubljana, YU, Srednja šola za trgovinsko dejavnost,
Poljanska 28A

PRIMER IZVEDBE UČNE ENOTE LEDENIŠKI RELIEF V I. LETNIKU V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Prikazana je učna ura z uporabo miselnih vzorcev. Podana je priprava na to uro in miselni vzorec obravnavane vsebine.

UDK 911:371.5

Umek M.
61000 Ljubljana, YU, Filozofska fakulteta, Oddelek
za geografijo, Aškerčeva 12

PROBLEMSKI POUK-UČENJE PO POTI REŠEVANJA PROBLEMOV TER PROBLEMSKI IZBOR UČNE VSEBINE

Učenje po poti reševanja problemov je najvišja oblika učenja. Učenec mora problem doživeti kot svoj problem. Glavne prednosti učenja po poti reševanja problemov so razvijanje umskih sposobnosti, samostojnosti, motivacije za učenje, novih interesov in zaupanje v lastne sposobnosti.

UDK 911:378:001.891-053.7

Špes M.
61000 Ljubljana, YU, Inštitut za geografijo, Univerza Edvarda
Kardelja, Trg francoske revolucije 7

RAZISKOVALNO DELO MLADIH GEOGRAFOV V OKVIRU GIBANJA ZNANOST MLADINI (V LETU 1986)

Predstavljeno je osem novih geografskih raziskovalnih nalog, ki so jih pripravili učenci slovenskih srednjih šol za 20. republiško srečanje mladih raziskovalcev. V te oblike dejavnosti se vključuje premalo slovenskih srednjih šol.

to maintain in accordance with the...
to maintain in accordance with the...
to maintain in accordance with the...

Naloga prikazuje slabosti in uspehe v turizmu Mariborskega Pohorja in nakazuje možnosti za nadaljnji razvoj. Te-
meji na statističnih podatkih in anketah.
TURISTICNE ZMOGLJIVOSTI MARIBORSKEGA POHORJA
62000 Maribor, YU, Srednja družboslovna šola, Krekova 1
Vajd B.
Kolar Sluga B.

61

UDK 911.5:796.5(497.12 "Mariborsko Pohorje")
UDK 911.5:796.5(497.12 "Mariborsko Pohorje")
UDK 911.5:796.5(497.12 "Mariborsko Pohorje")

MOJA KRAJEVNA SKUPNOST TREBELNO
Zagar J.
68000 Cernovelj, YU, Srednja šola družboslovne in
kovinarske usmeritve Edvarda Kardelja, Kidričeva 20

UDK 911.3(497.12 "KS Trebelno")
UDK 911.3(497.12 "KS Trebelno")
UDK 911.3(497.12 "KS Trebelno")

UDK 911.371.5:373.5(075)
UDK 911.371.5:373.5(075)
UDK 911.371.5:373.5(075)

UDC 911.371.5:373.5(075) = 20

Ferjan T.
61000 Ljubljana, YU, Srednja šola za trgovinsko dejavnost,
Poljanska 28A

THE CASE OF THE TEACHING UNIT PERFORMANCE
"GLACIAL RELIEF" IN THE FIRST YEAR OF SECONDARY
SCHOOL

Teaching unit, where mental samples are used, is demon-
strated. Preparation for this lesson and mental sample are
treated in the article.

UDK 911.378:001.891-053.7
UDK 911.378:001.891-053.7
UDK 911.378:001.891-053.7

UDC 911.378:001.891-053.7 = 20

Špes M.
61000 Ljubljana, YU, Inštitut za geografijo, Univerza
Edvarda Kardelja, Trg francoske revolucije 7

YOUNG GEOGRAPHERS RESEARCH WORK WITHIN
THE ACTIVITY "SCIENCE TO YOUTH (IN 1986)

The article presents eight new geographic research
works prepared by Slovene secondary schools pupils
for the twentieth young republican researchers
meeting. This activity includes too few Slovene se-
condary schools.

UDK 911.371.3

Brinovec S.
64000 Kranj, YU, Srednja šola pedagoške, računal-
niške in naravoslovno matematične usmeritve, Koroška
cesta 13

UDC 911.371.3 = 20

GEOGRAPHIC METHODS AT TEACHING

GEOGRAPHIC METHODS AT TEACHING

In a series of direct observation methods and terrain
work, methods of interview, inquiry, data collecting
and mapping are presented. Each method is also
demonstrated by an appropriate case.

UDK 911.371.5

Umek M.
61000 Ljubljana, YU, Filozofska fakulteta, Oddelek
za geografijo, Aškerčeva 12

UDC 911.371.5 = 20

Umek M.
61000 Ljubljana, YU, Filozofska fakulteta, Oddelek
za geografijo, Aškerčeva 12

PROBLEM SOLVING TEACHING-LEARNING BY
MEANS OF PROBLEM SOLVING AND PROBLEM
SELECTION OF TEACHING CONTENTS

Learning by means of problem solving is the highest
possible form of learning. The pupil must experience
the problem as his own one. The main advantages
of problem solving learning are the development of
mental skills, independence, motivation for learning,
new interests and confidence in his own capabilities.

62

UDC 911.3(497.12 "KS Trebelno")

Zagar J.
68000 Črnomelj, YU, Srednja šola družboslovne in
kovinarske usmeritve Edvarda Kardelja, Kidričeva 20

UDC 911.3(497.12 "KS Trebelno") = 20

Zagar J.
68000 Črnomelj, YU, Srednja šola družboslovne in kovinarske
usmeritve Edvarda Kardelja, Kidričeva 20

MY LOCAL COMMUNITY TREBELNO

The author shows the abstract of her work which was pre-
sented in the activity "Science to Youth". Physically-geo-
graphic and socially-geographic features of the local co-
mmunity are being demonstrated. The results, which the
researcher herself found, are especially important.

Kolar Sluga B.

UDC 911.3:796.5(497.12 "Mariborsko Pohorje") = 20

Kolar Sluga B.
Vajd B.
62000 Maribor, YU, Srednja družboslovna šola, Krekova 1

THE TOURIST CAPACITIES OF THE MARIBOR POHORJE

The work shows disadvantages and successes in tourism of
the Maribor Pohorje, indicating possibilities of further de-
velopment. It is based on statistic data and inquiries.

